Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 21 декабрь
ЧОРШАНБА
№ 290 (4.489).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг комиссиясида

КЕЛАЖАКНИ ЎЙЛАБ

Ниҳоятда тезоб, ниҳоятда тиғиз, гоҳо эса аварияни бартараф этиш ҳаракатидаги иш чоғида ҳам истиқбол туйғусини назардан қочирмаслик, бугунги кун манфаатларини ўйлаб ва айни вақтда эртанги кунни ўйлаб меҳнат қилиш керак. Шундай мезон — келажак мезони фожиали зилзила оқибатларини тугатиш йўлидаги ишни белгилаб бераётган ва илгари силжитаётган фикрлар ҳамда тадбирлар системасида тобора тез-тез ва сабот билан эътиборга олинмоқда.

Ишларнинг ҳозирги, иккинчи босқичи — вайроналар ўрнида шаҳар ва қишлоқлар қуришдангина иборат эмас. Бу инсон қисматлари тўғрисида, ҳатто офат туфайли узилиб қолган кўпгина инсоний алоқаларни тиклаш ҳақида ғамхўрлик ҳамдир. Болаларга ота-оналарини ёки қариндош-уруғларини қидириб топишда, оталар ва оналарга эса мурғак қизалоқлари ва ўғилчалари билан яна дийдор кўришишга кўмак берилаётган экан, бундан ҳам олийжаноброқ иш бўлиши мумкинми? Келажак ҳақида бундан ҳам каттароқ ғамхўрлик бўлиши мумкинми?

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг 19 декабрь куни бўлган амалий кенгаши ахборот бюллетенини қисқагина муҳокама қилишдан бошлангани бежиз эмас, мазкур бюллетен Ереванда «Умид» ва «Излаш» деган кўп саҳифалар билан чиқа бошлади. Ушбу саҳифаларда рўйхатлар, адреслар, фотосуратлар, болаларнинг қиёфаси ҳақидаги тафсилотлар ва уларнинг мактублари, ота-оналар ва қариндошларнинг сўровлари эълон қилинмоқда, хуллас, қариндош-уруғлар ва дўст-биродарлар бир-бирларини топиб олишга ёрдам берадиган барча ҳужжатлар босилмоқда. Бюллетен ҳар куни чиқмоқда, текинга тарқатилмоқда ҳамда республиканинг «Комсомолец» газетаси, «Семья» ҳафтаномаси журналистлари томонидан комсомол ва В. И. Ленин номли Совет болалар фонди ёрдамида ва жамоатчилик асосида тайёрланмоқда. Бюллетен рус ва арман тилларида чиқарилмоқда, у 100 минг нусхада нашр этилмоқда, у республикадагина

(Давоми 2-бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

19 декабрь куни КПСС Марказий Комитетида иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, КПСС ўлка, область комитетлари идеология иши масалалари билан шуғулланувчи секретарларининг, оммавий ахборот воситалари, идеология муассасалари ва ижодий союзлар раҳбарларининг кенгаши бўлди.

Кенгашни КПСС Марказий Комитети идеология бўлимининг мудири А. С. Капто очди.

Украина Компартияси Марказий Комитетининг секретари Ю. Н. Ельченко, КПСС Москва шаҳар комитетининг секретари Ю. С. Карабасов, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари У. Ж. Жонибеков, КПСС Краснодар ўлка комитетининг секретари Б. Г. Кибирев, Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. Дадабоев, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Г. А. Галоян, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов, Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. Я. Зейналов, Эстония Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Х. Титма, КПСС Чечен-Ингушия область комитетининг секретари С. М. Беков, КПСС Курск область комитетининг секретари С. И. Кононова, КПСС Марказий Комитети давлат-ҳуқуқ бўлимининг мудири А. С. Павлов, Молдавия Компартияси Марказий Комитетининг секретари Н. Ф. Боднарчук ахборот бердилар.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари, КПСС Марказий Комитети идеология комиссиясининг раиси В. А. Медведев нутқ сўзлади. Совет жамияти, деб таъкидлади В. А. Медведев, ўз тараққиётининг мураккаб ва олий даражада масъулиятли босқичига қадам қўйди. Бу даврнинг хусусияти шундан иборатки, митинг формалари ва мунозаралардан Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг йўл-йўриқларини, қайта қуриш программасини рўёбга чиқариш соҳасида кенг миқёсли амалий ишга ўтмоқ керак.

Аввало, экономикани ривожлантириш партиянинг диққат марказида турибди, озиқ-овқат, халқ истеъмол моллари ва хизматлар билан таъминлашни жуда қисқа муддатда яхшилаш, уй-жой қурилишини жадаллаштириш имконини берадиган чора-тадбирлар кўрилмоқда. Халқ хўжалигининг тармоқлари социал соҳага буриб юборилганлиги, одамларнинг ишлаб чиқариш воситаларидан бегоналашувини бартараф этиш, кооперацияни, хўжалик ҳисоби ва ижара муносабатларини ривожлантириш мана шу мақсадларга эришишга хизмат қилади. Ҳозирги пайтнинг мураккаблигини белгилаб бераётган нарса шундан иборатки, айни бир вақтда сиёсий системани қайта қуриш, иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш, фаолиятнинг бошқа соҳалари ва йўналишларини қайта қуриш ҳамда такомиллаштириш, одамларнинг турмушини анча яхшилашга оғишмай эришиш керак. Ҳозир партияда ўтаётган ҳисобот-сайлов кампанияси ана шу асосий вазифаларни амалга оширишга қаратилган.

Ҳозир сиёсий системани ислоҳ қилиш, социалистик демократияни ривожлантириш биринчи ўринга чиқиб қолмоқда. Бу соҳада идеология кадрлари олдида барча меҳнаткашларга Совет жамияти турмушининг ҳамма соҳаларини социалистик негизда янада демократиялаш жараёнига фаол қўшилишда ёрдам бериш, одамларни демократия шароитида яшаш ва ишлашга ўргатиш, янги сиёсий маданиятни эгаллаш вазифаси турибди. Шу муносабат билан СССР халқ депутатлари сайловига тайёргарлик кўриш бениҳоя муҳим аҳамият касб этмоқда.

Сўнгра В. А. Медведевнинг уқтиришича, мамлакатда вужудга келган вазият, демократиялаш ва ошкораликни ривожлантириш йўли, партия комитетларини раҳбарликнинг сиёсий усуллари билан ишлашга йўналтириб туриш идеология фаолиятига, кадрларга нисбатан қўйиладиган талабларни жиддий равишда оширади. Ҳозир ижтимоий кучларни қайта қуриш ғоялари ва вазифалари теварагига жипслаштириш ва бирлаштириш алоҳида аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда.

Қайта қуришга ёшларни, студентларни, комсомол ва касаба союз ташкилотларини, бошқа жамоат тузилмалари ва уюшмаларини актив жалб қилиш муҳимдир. Ишни шундай йўлга қўйиш кераки, одамлар энг дадил, энг қизиқарли таклифлар билан партия комитетларига келадиган бўлсинлар ва бу ерда улар қўллаб-қувватланиб, холисона фикрлар билан, ўртоқларча жонли қизиқиш ва амалий ёрдам билан кутиб олинадиган бўлсинлар.

Турмушда рўй бераётган мураккаб жараёнларни, ижтимоий активлик, шу жумладан норасмий уюшмаларнинг фаолияти ошиб бораётганини чуқур ўрганиш ва прогноз қилиш зарур. Асосий принципни — уларнинг қайта қуриш мақсадларига, янгиланиш идеологиясига, танлаб олинган социалистик йўлга мувофиқлигини ҳисобга олиш муҳимдир. СССР Конституцияси доирасида олиб борилаётган ва социализм манфаатларига зид бўлмаган ижтимоий фаолият сиёсий ва ҳуқуқий нуқтаи назардан тан олишга лойиқдир.

В. А. Медведев миллатлараро муносабатлар муаммоларига тўхталди ва бир қанча жойларда вужудга келаётган вазият хусусида кенгашда сўзга чиққан ўртоқларнинг хавотирлигига қўшилди. Бу муаммолар, деб таъкидлади у, партиянинг долзарб вазифалари, қайта қуришнинг энг муҳим масалалари жумласига киради. Баъзи регионларда миллатлараро муносабатларнинг кескинлашувини қайта қуришнинг оқибати, деб билмаслик керак, деб уқтирди Марказий Комитет секретари. Демократиялаш, ошкоралик мазкур муаммолар эътиборсизлик билан қараб келинганлиги оқибатида, улар аниқланмай ва ҳал этилмай бутунлай бир чеккага суриб қўйилганлиги оқибатида неча ўн йиллар мобайнида аста-секин йиғилиб қолган эски муаммоларни ёритиб берди, холос. Бироқ кўпгина партия комитетлари ва идеология кадрлари ҳозир ҳам муносабатларнинг шу соҳасидаги жараёнлар ва тенденцияларни чуқур таҳлил этмаяптилар, етилган масалалар юзасидан ўз вақтида чоралар кўрмаяптилар. Миллатлараро муносабатларни соғломлаштириш, интернационал тарбияни такомиллаштириш соҳасидаги ишда сусткашликка йўл қўйиб бўлмаслиги, принципиал сиёсат ўтказиш — миллий масалада энг тўғри сиёсат эканлиги таъкидланди. КПСС Марказий Комитетининг миллатлараро муносабатлар масалаларига бағишланган пленумига тайёргарлик доирасида етилган муаммоларни таҳлил этиш, энг мақбул ва амалий қарорларга келиш йўлларини излаш, практикани, орттирилган тажрибани умумлаштириш билан обдон шуғулланиш лозим.

Қайта қуриш вазифаларини ҳал этишда, деб таъкидлади В. А. Медведев, оммавий ахборот воситалари катта роль ўйнайди. Уларнинг фаолиятини қўллаб-қувватлаш, уларга партиявий раҳбарликни мустаҳкамлаш бизнинг қатъий ва изчил йўлимиз бўлиб қолаверади. Аммо аввалгидек маъмуриятчилик усуллари билан эмас, балки оммавий ахборот воситаларида ишлаётган ва уларга бошчилик қилаётган коммунистлар орқали, ҳуқуқий давлат ва партиямиз табиатига мос келадиган усуллар билан раҳбарлик қилиш керак. Шу муносабат билан матбуот тўғрисидаги қонун катта роль ўйнаши лозим, бу қонуннинг лойиҳаси устидаги иш тугай деб қолди.

Ёшлар матбуотига эътиборни кучайтириш, журналист кадрлар билан ишлашни яхшилаш, нашрларнинг мазмуни ва йўналиши учун уларнинг масъулиятини ошириш, уларнинг малакасини ва хабардорлигини ўстириш тўғрисида ғамхўрлик қилиш зарур, деб таъкидлади Марказий Комитет секретари.

(ТАСС).

Совет делегациясининг Иорданияга визити тугади

АММОН, 19 декабрь. (ТАСС). СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов бошчилигидаги СССР парламент группаси делегацияси Иордания Ҳошимийлар қироллиги миллат мажлисининг таклифига мувофиқ 15 декабрдан 18 декабргача расмий дўстлик визити билан Иорданияда бўлди. Делегация Араб мамлакатлари парламент иттифоқи таклифига биноан бир қанча Араб мамлакатларига сафар қилмоқда.

Делегацияни Иордания қироли Ҳусайн Бен-Талал, ворис Шаҳзода Ҳасан, бош министр Зайд Ар-Рифои қабул қилдилар. Иордания миллат мажлиси аъзолари билан учрашув ва суҳбатлар бўлди.

Р. Н. Нишонов совет жамияти турмушининг ҳамма соҳаларидаги чуқур ўзгаришлар қандай бораётгани ҳақида, мамлакатнинг социал-иқтисодий тараққиёти муаммолари қандай ҳал этилаётганлиги тўғрисида гапириб берди, Совет Иттифоқида сиёсий системани ислоҳ қилишга муфассал тўхталди. Халқаро муносабатларга янги сиёсий тафаккурнинг таъсири кучайиб бораётганлиги туфайли яқин вақтларгача ҳал қилиб бўлмайди, деб ҳисоблаб келинган кўпгина мураккаб муаммоларни бартараф этиш истиқболлари очилаётганлиги таъкидлаб ўтилди.

Иордания томони КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачевнинг БМТ Бош Ассамблеяси сессиясида олға сурган ғоя ва таклифларига юксак баҳо берди.

Яқин Шарқдаги вазият тўғрисида фикрлашув чоғида иккала томон Яқин Шарқ хусусидаги халқаро конференция чақирилишини тезлатиш ҳамда бу конференциядан қисман, сепарат шартнома тузиш учун фойдаланиш имкониятларини истисно қиладиган аҳволни таъминлаш мақсадида амалий чоралар кўрилиши зарурлигини тасдиқлади.

Суҳбат қатнашчилари Яқин Шарқ можаросининг ўзаги ҳисобланган Фаластин муаммосини адолатли ҳал қилмай туриб, музокараларнинг барча босқичларида Фаластин Озодлик ташкилотининг тенг ҳуқуқли асосда иштирокини таъминламай туриб, вазиятни чинакамига бартараф этишга эришиб бўлмайди, деган якдил фикрни билдирдилар.

Суҳбат қатнашчилари Фаластин халқининг ўз миллий ҳуқуқларини, жумладан ўз тақдирини ўзи белгилаш ва мустақил давлат тузиш ҳуқуқини таъминлаш учун курашини қўллаб-қувватлаб фикр билдирдилар.

Томонлар Фаластин миллий кенгашининг 1988 йил ноябрь ойида Жазоирда бўлиб ўтган фавқулодда сессияси қабул қилган қарорларини табрикладилар. Бу қарорлар Яқин Шарқдаги вазиятни сиёсий жиҳатдан адолатли ҳал этишнинг можарода қатнашувчи барча томонлар манфаатларини баравар ҳисобга олиш принципига асосланган жараёнига қўшилган катта ҳисса эканлиги таъкидлаб ўтилди.

Регионал муаммоларни бартараф этишга СССР билан Иорданиянинг ёндашувлари бир-бирига яқин эканлиги қайд этиб ўтилди. БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 598-резолюциясига мувофиқ равишда, томонларнинг манфаатлари мувозанати асосида можарони кенг қамровли, мустаҳкам ва фахрли бартараф этишни ишлаб чиқиш юзасидан Женевада олиб борилаётган Эрон — Ироқ музокараларини томонлар табрикладилар. Улар БМТ Бош секретари ҳомийлигида ўтаётган музокара жараёнининг муҳимлигини таъкидлаб, бу музокаралар муваффақиятли давом этади ва тугайди деб ишонч билдирдилар. Иккала томон Афғонистондаги вазиятни нормаллаштириш жараёнини қўллаб-қувватлаб фикр билдирди ва Женева битимларига барча томонлар қатъий риоя қилишлари зарурлигини айтдилар.

Суҳбат давомида Совет—Иордания муносабатларининг ҳозирги ҳолатидан ҳар икки томоннинг мамнун эканлиги изҳор этилди, бу муносабатларни Иордания қироли 1987 йил декабрида СССРга қилган визити чоғида эришилган аҳдномалар асосида ривожлантириш ва мустаҳкамлаш муддаолари тасдиқланди.

Совет делегацияси Фаластин миллий кенгаши аъзолари билан ҳам учрашди ва суҳбатлашди.

Делегация Иорданияга визитини 18 декабрда тугаллаб, Бағдодга учиб кетди. Бундан олдин делегация визит билан Сурияда бўлган эди.

Арманистон кулфати—барчанинг мусибати

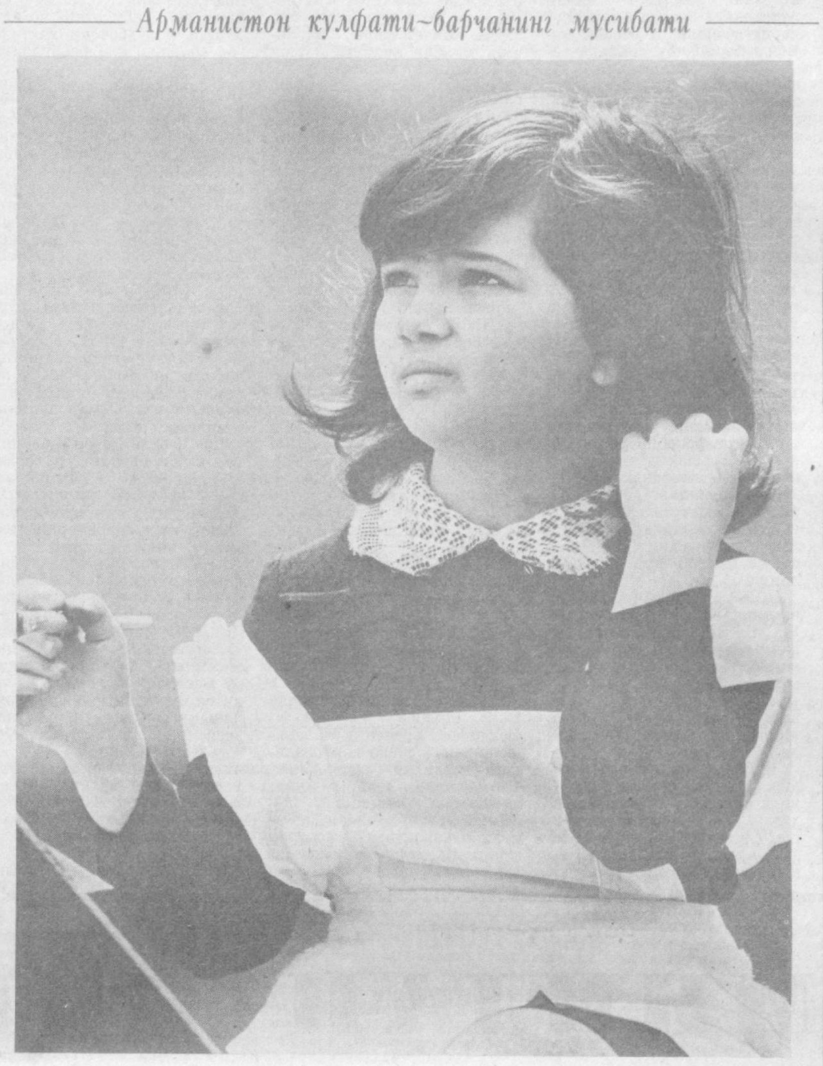

Сен етим эмассан, арман қизалоғи!

В. СВАРЦЕВИЧ фотоси.

Бўзлаб ёзилган сатрлар

ҲАММА ОДАМЛАР БИР ХИЛ ЙИҒЛАБ, БИР ХИЛ КУЛИШАДИ

Шу кунларда Ватанимиздаги барча кишилар Арманистоннинг офат рўй берган районларидан хабар кутиб зангори экранга тикилаяптилар. «Время» репортажларини қайғу-алам билан кузатаяптилар. Олдинлари ўргатилган баҳайбат итларни, солдатларни кўрганимизда иккинчи жаҳон уруши даҳшатлари кўз олдимизда гавдаланиб, этларимиз жунжикарди, қалбларимиз титрарди. Эндиликда ойнаи жаҳонда кўринаётган тўрт оёқли жониворлар инсониятни хўрлашга, демократияни бўғишга чоғланган эмас. Улар — Буюк Британия, Франция, АҚШ, Австриядан келтирилган халоскор командаларнинг тўрт оёқли аъзолари — вайроналар остида қолган ёш-яланг, хотин-халаж ва кексаларни топиб бераяптилар.

Телевизор орқали Ереван аэропортига турли мамлакатларнинг самолётлари қўнаётганини кўриб турибмиз. Улар хароба уюмларини тозалайдиган асбоб-ускуналар, дори-дармонлар, кийим-кечаклар, кўрпа-тўшаклар келтираяптилар.

Айни кунларда газета дўкончалари олди тонгданоқ гавжум бўлиб кетади. Ҳамманинг тилида ва дилида арман халқи бошига тушган мусибат ҳақидаги қайғу сўзлари. Нашрларнинг бирида дард билан йиғлаётган аёл сурати берилган.

— Дунёнинг қайси бурчагида яшамасин, қайси тилда сўзламасин, қайси мазҳаб ёки ирқдан бўлмасин, одамлар бир хил йиғлаб, бир хил кулишади, — дейди бир отахон.

Унинг гапларида жон бор. Куба раҳбари Фидел Кастронинг биринчи бўлиб қон берганини эшитганда ҳаяжонланмай бўладими! Озодлик оролидан 14,5 тонна қон плазмаси эртасигаёқ Ереванга келтирилди. Байналминалчи врачларни Фидел Кастронинг ўзи кузатиб қолгани-чи? Жажжи қизчанинг арман тенгдошига қўғирчоғини юборгани-чи?

Ҳа, мусибатни болалар ҳам чуқур ҳис этмоқдалар. Тошкентдаги 219-мактаб ўқувчилари ўзлари тайёрлаган ширинликлардан савдо-сотиқ ярмаркаси ташкил этишди. Ундан тушган 250 сўм пул талафот кўрган районларга юборилди.

— Опа, биз ҳам бола олайлик, ўзимиз қараймиз, Ойдин билан бирга боғчага олиб борамиз,— дея илтижо билан мўлтираб турган беш нафар қоракўзларимни титрамасдан кузатиб бўладими! Улар мени ҳар куни шу сўзлар билан ишга жўнатишади, савол назари билан кутиб олишади.

Мана, Арманистонга ёрдам кўрсатиш республика штабида бола олиш истагини билдирганлар рўйхати билан танишамиз. У оилалар болага зор эмас: кўпчилигида тўрт-бештадан фарзанд бор. Шу кунгача 3 мингдан ортиқ оила бола олиш истагини билдирди. Республикамиз боғчалари, мактаб-интернатлари, касалхоналарида 10 мингта ўрин кичкинтойларни қабул қилишга тахт этиб қўйилди.

Шу маҳал телефон жиринглаб, ундан келган овозга қулоқ тутамиз:

— Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, меҳнат ветерани Шарофат Эшонхўжаеваман. Арманлар бошига тушган кулфат мени ҳам ларзага солди. Пенсиядаман, бола тарбиясига вақтим етарли, қарамоғимга олиш истагим бор.

Инсоний меҳрдан улуғроқ қудрат борми дунёда! У одам одамга ҳамдард ва ҳамнафас бўлганда янада ёрқин кўринади. Ҳозир ҳаммаю ҳамма масъулиятни бирдек ҳис қилмоқда. 700412 рақамини республика бир зумдаёқ билиб олди. Ана шу счётга тушган ҳар бир сўм, ҳар бир тийин инсон қалби ҳароратини, олижаноб бурч қандай ҳис этилаётганини яққол ифодалаб турибди. Бугунгача СССР Давлат банки Ўзбекистон республика банкининг 700412-счётига шахсий жамғармалардан 136,4 минг сўм маблағ тушди. Турли ташкилот, корхона, муассаса, колхоз ва совхозлар эса 2 миллион 636 минг сўм ўтказдилар.

Банк ходими В. Суздалцева шундай ҳикоя қилади:

— Арманистонлик биродарларимиз бошига тушган мусибатни ҳар бир киши қалбига яқин олмоқда. Шу кунларда банкимиз айниқса гавжум. Етти яшардан етмиш яшаргача ёрдам бериш истагини билдирмоқда. Бири беш сўм, иккинчиси ойлик маошини ўтказаяпти. В. Н. Клеменов 9 минг сўмлик, Султонова эса 250 сўмлик шахсий жамғармасини ёрдам фондига топширди.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигида кенгаш бўлди. Кўпгина санаторий ва касалхоналар тиббий ёрдамга муҳтож арманларни қабул қилишга тахт қилиб қўйилди. Тошкент медицина институти клиникаси қошида донорлик штаби тузилди. Унга ҳар куни келаётган юзлаб одамлар қон топшириш истагини билдиришаяпти. Бу одатдагидан бир неча ҳисса кўп.

Инсоннинг кимлиги, бошқаларга меҳрибонлиги, олижаноблиги, ҳиммати дўст бошига кулфат тушганда билинади. Буни буюк мутафаккир Алишер Навоий янада гўзал ифода этган:

Одами эрсанг демагил одами,
Оники йўқ халқ ғамидин ғами.

Табиий офат содир бўлган куниёқ Арманистон ССРдаги зилзила оқибатларини тугатишга ёрдам берувчи Ўзбекистон ССР комиссияси, унинг қошида эса штаб тузилди. Штаб бошлиғи Р. Абдуқодировга бир неча савол билан мурожаат этдик:

— Комиссия ўз ишини нимадан бошлади?

— Республика комиссиясининг раиси — Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари Қ. Ҳ. Маҳамадалиев офат рўй берган районларда бўлиб вазиятни ўрганди. Арманистонга экскаватор ва кранлар зудлик билан жўнатилди. Иссиқ кийим-кечаклар, озиқ-овқатлар, чодирлар юборилди. Зилзиланинг эртасигаёқ 120 кишидан иборат мутахассислар гуруҳи ўша жойларда иш бошлади.

— Тошкентда 1966 йили бўлган зилзиладан сўнг арман халқи вакиллари биринчилар қатори етиб келган, бир йил ичида 5,7 минг квадрат метр турар жой қуриб берган эдилар. Байналминал бурчимизни бажарадиган вақт келди. Қардошлар диёрида қандай ишлар амалга ошириладн?

—«Ўзбекистон» тресги тузилди. У Арманистонда Ўзбекистон массивини бунёд этади. Мактаб, боғча, маданий-маиший муассасалар, турар жойлар қурилиши кўзланмоқда. Ҳозир қурилиш-монтаж поездларига малакали бинокорларни жалб этмоқдамиз.

Ер курраси — бизнинг умумий уйимиз. Бир кишининг қувончи — ҳамманинг қувончи, бир кишининг кулфати — ҳамманинг кулфати. Бу ҳақиқат бугун яна бир бор намоён бўлди.

Р. ЗАРИПОВА.

Муаллифнинг илтимоси билан ушбу репортажнинг қалам ҳақи 700412-счётга ўтади.

СЪЕЗД ОЧИЛДИ

Тез орада қайта қуриш эстафетасини қабул қилиб оладиган ёш авлод ҳозир мактабларда, билим юртларида, олий ўқув юртларида тарбияланмоқда. Жамиятимизнинг янгиланиши ва демократиялашуви, мамлакатимиз тақдири ёш авлод қандай маънавий қадриятларни ўзлаштиришига, катта ҳаётга қандай касб кўникмалари билан кириб келишига кўп жиҳатдан боғлиқдир. 20 декабрь куни Кремлдаги Съездлар саройида очилган халқ таълими ходимларининг Бутуниттифоқ съезди делегатлари таълим ва тарбиянинг барча бўғинларини қайта қуриш лойиҳаларини муҳокама қилмоқдалар.

Делегатлар ва меҳмонлар **В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, В. П. Никонов, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, Н. В. Тализин, О. Д. Бакланов** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Съезд ишида СССР халқ таълими барча бўғинларидан вакил бўлиб келган беш мингдан кўпроқ делегатлар, шунингдек қардош социалистик мамлакатлар — Болгария, Венгрия, Вьетнам, ГДР, КХДР, Куба, Лаос, Монголия, Польша, Руминия, Чехословакия делегациялари қатнашмоқдалар.

Залда тўпланганлар КПСС Марказий Комитетининг съездга табрикномасини диққат билан тингладилар. Табрикномани КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари **В. А. Медведев** ўқиб эшиттирди.

Съезд раҳбар органларни сайлади.

Тўпланганлар Арманистондаги зилзила чоғида ҳалок бўлганлар хотирасини бир минут сукут сақлаб ҳурмат билан эсга олдилар.

СССР халқ таълими давлат комитетининг раиси **Г. А. Ягодин** «Таълимни инсонпарварлаштириш ва демократиялаш орқали унинг янги сифати сари» мавзусида доклад қилди.

(ТАСС).

МОМО ТЕРЕЗА БИЛАН СУҲБАТ

СССР Министрлар Советининг раиси Н. И. Рижков 19 декабрь куни Ереванда раҳм-шафқат жамоасининг бошлиғи, Нобель тинчлик мукофотининг лауреати Момо Тереза билан учрашди. Арманлар диёрида содир бўлган фожиа муносабати билан Момо Тереза чуқур ҳамдардлик изҳор этди. У жабрдийдаларга ёрдам бериш учун Москва ва Ереванга роҳиба ҳамшираларни юборишга тайёр эканини айтди.

Н. И. Рижков изҳор этилган эзгу туйғулар, ҳамдардлик ва таклиф қилинган ёрдам учун самимий миннатдорчилик билдириб, Совет Иттифоқида Момо Терезанинг инсонпарварлик саховатини биладилар ва юксак даражада қадрлайдилар, деб уқтирди ва беғараз савоб ишда ҳамда тинчликсеварлик фаолиятида унга муваффақиятлар тилади.

Суҳбатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Н. Н. Слюньков, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян, СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари В. М. Никифоров қатнашдилар.

(ТАСС).

НУРЧИЛАР ҲИССАСИ

Янги Ангрен ГРЭСи 5-блокини ишга тушириш ишлари билан банд бўлган «Узбекгидроэнергострой» трестининг ишчилари митингда якдиллик билан Арманистонга ёрдам фонди учун икки кун ишлаб бериш, 700412-счётга қарийб икки юз минг сўм пул ўтказишга қарор қилдилар.

Офат рўй берган районга камчил материаллар, янги автобус, бошқа техника ортилган учта вагон жўнатилди. Юкларнинг дастлабки туркумига учта йиғма уй деталлари комплектлари ҳам киритилди. Энергосозлар қулай планлаштирилган, тўққиз балли зилзилага бардош бера оладиган тўрт қаватли 56 квартирали иккита панелли уйни батамом комплектлаб, жўнатишга тахт қилиб қўйдилар.

(ЎзТАГ).

КЕЛАЖАКНИ ЎЙЛАБ

(Боши 1-бетда).

эмас, табиий офатдан жабр кўрган кишиларга бошпана берган, уларни ўз бағрига олган мамлакатимиздаги барча шаҳарларда тарқатилади.

Келажак қиёфаси бугуннинг ўзидаёқ аста-секин кўзга чалиниб қолмоқда. Ленинаканда коммунал хўжалиги тикланмоқда, шаҳарда мунтазам автобус қатнови бошланди. Составида бир қанча янги «Икарус»лар бўлган «Мосавтотранс»нинг автоколоннаси келганлиги ҳақидаги хушхабарни Арманистон автотранспортчилари зўр мамнуният билан кутиб олдилар. Ушбу колонна пойтахт транспортчиларининг зилзиладан озор чеккан районларга қардошлик армуғонидир. Ҳали куни кеча зимистон бўлиб турган Ленинакан ва Спитак шаҳарлари энди деярли тўла-тўкис ёритилмоқда. Ҳалокат рўй берганидан кейинги дастлабки кунларда одамлар кунига бир-икки сўмлик маҳсулотни текинга олган бўлсалар, ҳозир ҳар кеча-кундузда 5,5 сўмлик маҳсулот олмоқдалар. 70094 одам фалокат зонасидан олиб чиқилди. Шулардан 33053 киши, асосан болалар, қариялар ва хотин-қизлар мамлакатимиздаги энг яхши шифохоналарга жойлаштирилди.

Амалий кенгашда нутқ сўзлаган СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари Ю. П. Баталин Ленинакан, Спитакни, шунингдек, Кироваканнинг офатдан зарар кўрган районларини қайтадан қуриш лойиҳалари тайёр бўлиб қолганлигини айтди, қурилишнинг айрим ўзига хос жиҳатлари хусусида тўхталди, уларнинг энг муҳими биноларнинг зилзилага бардошлигини анча ошириш ва миллий ўзига хосликни сақлаб қолишдир. Пайшанба куни республика телевидениеси ва матбуоти ёрдамида айрим лойиҳаларни жамоатчилик ҳукмига тақдим этиш мўлжалланмоқда.

Кенгашда бир қанча оператив масалалар ҳам ҳал этилди. Вагонларни тушириб олиш ҳозирча зилзила оқибатларини тугатишда энг нозик иш бўлиб турибди. Бир кун илгари тузилган штабга юк тушириб олиш учун уч сменали кўчма графикни йўлга қўйиш, шу мақсадда корхоналарнинг кириш йўллари ва саноатга ажратиб берилган шохобчадан фойдаланиш, темирйўлчилар, транспортчилар, юк олувчилар ишини қаттиққўллик билан йўналтириб туриш тавсия этилди.

Комиссия офат рўй берган районлардаги эпидемиология вазиятини узлуксиз назорат қилиб турибди. Иттифоқ ва республика соғлиқни сақлаш министрликларига Агросаноат давлат комитети билан биргаликда бевосита қишлоқлардаги ишларга асосий эътибор бериш, бу ерларда санитария муҳофазасини кучайтириш, гигиена ишларини амалга оширишни жадаллаштириш топширилди. Вайрон бўлган фермалар, қишлоқ хонадонларидаги буюмларни йиғиштириб олишда йўл қўйиб бўлмайдиган қолоқлик юзага келганлиги таъкидланди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг комиссияси иттифоқ ва республика Агросаноат давлат комитетларидан район марказлари атрофида ўралашиб қолмасликни, узоқ қишлоқларга жўнашни, ана шу қишлоқлар меҳнаткашлари ҳақида кўпроқ ғамхўрлик қилишни талаб этди. Қишлоқдаги тиклаш ишлари техника базасини мустаҳкамлаш, иттифоқдош республикалар Агросаноат давлат комитетлари томонидан бу ердаги қишлоқларга ёрдам бериш учун тузилган кўнгиллилар отрядларини самолётларда Арманистонга олиб келиш тадбирлари белгиланди.

СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари В. М. Никифоров чет эл давлатлари ёрдамини қабул қилиб олишни уюштириш, зилзила оқибатларини тугатишда қатнашаётган хорижий мутахассислар билан ишлашнинг аҳволи тўғрисида сўзлаб берди.

Ички ишлар органлари ходимлари ва ҳарбий хизматчилар хизмат вазифасини ҳамда қутқариш ишларини адо этишаётганида, қарийб 10 миллион сўмлик пул ва қимматбаҳо буюмлар топилиб молия органларига топширилди, деди СССР ички ишлар министрининг биринчи ўринбосари В. П. Трушин. Офат рўй берган зонадаги аҳвол нормал бўлиб турибди. Одамлар уюшқоқлик ва ақл-идрок билан иш тутмоқдалар.

Шу билан бир қаторда, деди В. П. Трушин, «Қорабоғ» комитетининг раҳбарлари ўз фаолиятларини митинглар, иш ташлашлар уюштириш, иғвогарлик даъватлари билангина чеклаб қўймаётганликлари ҳақида тобора кўп далиллар пайдо бўлмоқда. Комитет «раҳномолари» республиканинг бир қанча районларида аҳолининг муайян қисмига қарши оммавий иғвогарликлар уюштирдилар, кишиларни уйларидан ҳайдаб чиқаришга бош бўлдилар, кейин эса хонадонни талаб, шу уйларга ўт қўйдилар. Ҳозир ҳам комитет активлари ўз фаолиятини тўхтатишгани йўқ, улар ўқитувчилар, студент ва ўқувчи-ёшларга асосий эътибор бермоқдалар. Партия ва комсомол органларининг аниқ-пухта ишончли ишларини «комитет» активларига қарши қўйиш керак.

Салбий ҳодисаларга барҳам бериш, жамиятнинг барча соғлом кучларини бирлаштириш, мамлакат халқлари дўстлиги ва ўзаро ёрдами туйғуларини мустаҳкамлаш (ана шу дўстлик ва ўзаро ёрдам туфайли ҳозир зилзила содир бўлган зонадаги шаҳарлар ва қишлоқлар қайта тикланмоқда) — бу ҳам келажакни ўйлаб қилинаётган бунёдкорлик ишидир.

Н. И. Рижков раислигида ўтган кенгаш ишида Н. Н. Слюньков, Д. Т. Язов, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян иштирок этдилар.

* * *

Куннинг иккинчи ярмида Н. И. Рижков ва Н. Н. Слюньков Ереван кўчаларини айланиб савдо корхоналарига кирдилар, умумий овқатланишнинг ташкил этилиши билан танишдилар. Хўжалик механизмини қайта қуриш шароитида бозорни юқори сифатли товарлар билан таъминлаш нечоғлик муҳим эканлиги хусусида сўз борди. Республика енгил саноатининг маҳсулотлари, айниқса пойафзал ва трикотаж харидорларга жуда манзур. Маҳсулот турини кўпайтиришга кооператив корхоналар тобора кўп ҳисса қўшмоқдалар. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг аъзолари «Масис» пойафзал фирмасининг магазинига кирдилар, бу ерда кооператив корхоналарнинг салмоғи жами товар оборотининг 15 процентини ташкил этади.

Ереванликлар билан савдо пештахталари олдида ва шаҳарни сайр этиш чоғида бўлган суҳбатлар вақтида гап айланиб, яна республика ва бутун мамлакатнинг асосий ташвишига, яъни зилзила оқибатларини тезроқ тугатиш лозимлигига қайтаверди. Пойтахтдаги барча кишилар ҳам Ленинакан, Спитак ва Кировакандаги вайронагарчиликни ўз кўзлари билан кўришгани йўқ, албатта. Комиссия аъзоларидан офат марказидаги аҳвол қандайлигини сўзлаб беришни илтимос қилдилар.

— Ҳамонки биз, сиз билан суҳбатлашиш учун фурсат топган эканмиз, — деб жавоб берди Н. И. Рижков, — вазият барқарорлашмоқда, деб ҳисоблашингиз мумкин. Қидириш ишлари тугалланмоқда. Темир йўлнинг бузилган участкаси тузатилиши билан оғир қурилиш техникаси ортилган ва орзиқиб кутилган эшелонлар, кўнгиллилар отрядлари келишмоқда, улар яқин орада шаҳар ва қишлоқларни тиклашга киришадилар.

Студентлар, янги шаҳарлар қандай бўлади, деб сўрашди. Спитак тўғрисида гапирадиган бўлсак, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг комиссияси олимлар ва инженерлар билан биргаликда бу масалани муҳокама қилди ва шаҳарни қаерда тиклаш хусусида ҳозирча узил-кесил қарорга келгани йўқ: маълум бўлишича, Спитак аҳли улкан харсангтошлар устида яшаб меҳнат қилган экан, бу харсанглар тагида ер қобиғининг иккита чуқур узилмалари бир-бири билан кесишган.

— Ленинаканни тиклаш лойиҳалари билан эса, сиз шу ҳафта ичидаёқ танишиб чиқишингиз мумкин, — деди комиссия раиси. Шу лойиҳалар ҳақида газеталарда ўқиганингиздан кейин уларни актив муҳокама қилишга дарҳол киришаверинг, бош архитектордан тортиб уй бекасигача—ҳамма ўз фикр-мулоҳазаларини айтаверсин.

— Комиссия вайрон бўлган шаҳарларни қаерда ва қандай қуриш тўғрисидаги масалани бир неча бор кўриб чиқди, — деди суҳбатга қўшилиб Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян. — Ҳамма якдил фикрни айтди: бу шаҳарлар стандарт бетон қутилар эмас, балки миллий маданият ва турмуш анъаналари эътиборга олинган ҳақиқатан ҳам арман шаҳарлари бўлиши керак. Бу шаҳарлар Арманистон бошига кулфат тушганида барча совет республикалари ҳиммат билан берган ёрдам туфайли рўёбга чиққан чин биродарликка муносиб ёдгорлик бўлади.

Суҳбат чоғида ёрдам учун миннатдорлик сўзлари айтилди. Одамлар кўришиш учун қўлларини узатдилар, Михаил Сергеевич Горбачевга самимий салом етказиб қўйишни илтимос қилдилар. Москваликлар, тбилисиликларга, Ставрополь ва Саратов аҳлига — хуллас офат хуруж қилган дастлабки дақиқалардаёқ ёрдамга келган барча кишиларга миннатдорчилик билдирдилар. Ереванлик қария Н. И. Рижковга мурожаат қилиб бундай деди: бундан 44 йил муқаддам мен Севастополни озод қилган кишилар билан бирга бўлганман. Ҳозир эса она юртим, Арманистон бошига тушган кулфатни биргаликда бартараф этаётган мамлакат халқларидан чин дилдан миннатдорман. Биз ҳамнафас бўлиб ҳар қандай қийинчиликни енгамиз.

Кечқурун Ереванда совет ва чет эл журналистлари учун матбуот конференцияси бўлди. Матбуот конференциясида Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, Ю. Д. Маслюков, Д. Т. Язов, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян, СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари Ю. П. Баталин иштирок этдилар.

(ТАСС).

ҚАЙТА ҚУРИШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

МИНИСТРЛИК БЕПАРВО, БОШҚАРМА ЛОҚАЙД

Журналистлар билан бўлган бир учрашувда Бухоро область халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш бирлашмасининг Шофиркондаги филиали ишчиси, область партия комитети тафтиш комиссияси аъзоси Эргашой Усмонова дабдурустдан шундай деб қолди:

— Муаммолар тўғрисида гапиринглар, деяпсизлар. Лекин бирон наф чиқармикан? Мана шуниси кишини ўйлантиради. Очиғи, айтавериб, гапиравериб чарчадик. Салкам ўн йилдан буён ҳал бўлмай келаётган муаммолар бор. Раҳбарлар «хўп-хўп» дейишади, аҳволни тузатишга ваъда беришади. Кутамиз — бир кун, бир ой, бир йил... Амалда эса ҳеч нарса ўзгармайди. Эски тос, эски ҳаммом.

— Шундай экан, янада юқорироққа, айтайлик, министрликка мурожаат қилса бўлади-ку.

— Тўғри. Лекин баъзи раҳбаримиз ҳанузгача халқ билан ошкора мулоқотдан чўчишади, — деди Э. Усмонова фикрини давом эттириб. — Бир неча ой олдин министр ўринбосари фабрикамизга (1988 йил 1 ноябргача корхона гилам тўқиш фабрикаси деб юритиларди) келаётганини эшитиб, роса қувондик. Эрта қувонган эканмиз. Тошкентдан келган вакил раҳбарлар билан учрашди-ю, ишчилар билан юзма-юз бўлишга юраги бетламади. Бу қанақаси? Ошкоралик дегани шуми? Ҳайрон қоласан киши...

— Демак, энди жим ўтиришни афзал билибсизлар-да?

— Илож қанча. Кўрдикки, фойдаси тегмаяпти. Шуниси ўнғай экан ҳар қалай. Ҳозир ҳам тез-тез мажлислар бўлиб туради. Сўрашади: «Саволлар борми?» «Йўқ», деймиз. «Муаммолар-чи?». «Йўқ». «Ҳаммаси жойидами?». «Жойида».

...Қаламкаш учун мавзу танлаш қийин эмас. Аммо гоҳо ҳаёт шундай жиддий мавзуларга рўбарў қиладики, ҳаяжондан юрак ҳаприқади, туйғулар жунбушга келади. Қалб буюрганидан тониб ёзмай кўр-чи! Ҳа, Эргашой Усмонованинг куйинганича бор. У корхонадаги юзлаб ишчиларнинг якдил фикрини ифода этарди. Хўш, бу фикр нимадан иборат? Балки эътирозларга сабаб фабриканинг филиалга айлантирилганлигидир? Бир нарса дейиш қийин. Коллектив аъзолари бу ҳақда Ўзбекистон ССР маҳаллий саноат министрига, область ва район партия комитетларига, область бирлашмасига талабнома йўллашган эди. Министрликдан расмий жавоб ҳам олинди. Лекин... Келинг, яхшиси, бир бошидан сўзлай қолайлик.

«Ушбу талабномани ёзиб маълум қиламизки, биз, ишчилар Маҳаллий саноат министрлигининг 364-қарорига мувофиқ фабриканинг филиалга айлантирилганидан мутлақо норозимиз. Сабабларини қуйидагича баён этамиз:

Фабрикамиздаги 600 нафар ходимнинг деярли ҳаммаси хотин-қизлар. Шундан 250 нафари корхона цехларида, қолгани эса буюртма асосида уйда ишлайди. Фабрика ҳуқуқий статусидан маҳрум этилса, қатор қийинчиликлар туғилиши турган гап. Айтайлик, меҳнат отпускаси, касаллик варақалари, қарилик пенсияси ҳужжатларини расмийлаштириш учун ҳам узоқ йўл босиб, Бухоро шаҳрига боришга тўғри келади. Уйи, рўзғори бўлган аёллар учун бу осон эмас.

Корхона 1986—87 йилларда давлат банкидан, ташкилотлардан анчагина қарздор, маҳсулот тайёрлаш планлари бажарилмас эди. Айни кунга келиб аҳвол яхшиланмоқда. Планлар ошириб бажарилаяпти. Даромад ҳам чакки эмас. Бир сўз билан айтганда, эндигина қаддини тиклаяпти. У Шофирконда ягона саноат корхонасидир. Бинобарин, мустақил бўлиб қолиши керак. Мавжуд 42 коммунист ва 250 комсомол аъзосининг фикри ҳам шундай. Ишонамизки, илтимосларимиз инобатсиз қолмайди».

Талабномага коллектив номидан 61 киши имзо чеккан эди. Орадан кўп ўтмай Ўзбекистон ССР маҳаллий саноат министрининг ўринбосари И. Барагунов имзоси билан расмий жавоб келди. Унда корхона ўзини ўзи маблағ билан таъминлай олса, ҳуқуқий статусини сақлаб қолиши мумкин дейилган эди. Айни муддао! Ишчиларга ҳам худди шу керак эди.

Кейин нима бўлди, дерсиз? 15 ноябрь куни бирлашма бош директори Саиджонов, область Совети ижроия комитети вакили Қурбонов иштирокида корхонада йиғилиш ўтказилди. Мақсад коллектив билан ошкора айтиб-эшитиш... Ниҳоят, министрликнинг жавоби ўқиб берилади. Мактуб рус тилида ёзилган эди. Шу боисдан ишчиларнинг асосий қисми унинг моҳиятини чуқур англаб етишмагани табиий. Улар министрлик талабимизни рад этибди, деган хаёлга бориб, яна норозилик билдиришади. Шунда Б. Саиджонов тутақиб кетади: «Қанақасизлар ўзи? Давлат қонун-қоидасини тушунасизларми?»

Тушунтириш керак эди уларга, ўртоқ Саиджонов! Раҳбарсиз, асабийлашиш сизга ярашмайди. Шундай эмасми?

Ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш масаласига келсак, корхона бу борада каттагина имкониятларга эга. Чунончи, биргина октябрь ойида 146 минг ўрнига 172,5 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Даромад плани ижроси 136 минг ўрнига 140 минг сўмни ташкил этди. Маҳсулот таннархи арзонлашиб, меҳнат унумдорлиги ошди. Киши ҳисобига йил давомида 7 минг 363 сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариши кўзда тутилган. Ҳозирнинг ўзидаёқ бу кўрсаткич 7 минг 500 сўмни ташкил этмоқда.

Халқимизда «ўн қатим ўйла, бир қатим сўйла» деган ажойиб нақл бор. Дарҳақиқат, баъзан ўйланмай айтилган бир оғиз сўз қалбни жароҳатлайди. Жароҳатга малҳам топиш эса мушкул иш. Бу гал ҳам шундай бўлди...

— Йиғилишни сабрсизлик билан кутган эдик, — ҳикоя қилади илғор ишчи, область Совети депутати Муяссар Зойирова. — Коллективимиз аъзоларининг асосий қисмини қайта қуришни қизғин қўллаб-қувватлаётган ёшлар ташкил этишади. Имоним комилки, улар барча янги ва яхши ишларга хайрихоҳ. Ҳамма гап коллектив кўнглига йўл топа билишда. Мен ўз сўзимда корхонанинг ҳуқуқий статусини сақлаб қолиш, узоқ йиллардан буён пайсалга солиб келинаётган ишчилар ошхонасини ташкил этиш ҳақида гапирдим. Меҳнат кишисидан нуқул планни талаб қилиш инсофдан эмас-ку, ахир! Эндиликда масала бошқача қўйилаяпти. Буни англаб етиш лозим. Йиғилишда қатнашган Қурбоновнинг гапи ҳаммамизни ўйлантириб қўйди: «Бу талабномаларингиз оддий қоғоз, мен уни ҳужжат деб ҳисобламайман. Атайлаб уюштирилган». Ана холос! Кап-катта раҳбар шундай деб турса... Ахир бу коллективни, унинг фикри, дард-ташвишларини менсимаслик-ку. Кимга ишониш керак?

Кейинроқ мен корхона бошланғич партия ташкилоти секретари М. Неккадамова билан суҳбатлашдим. У ҳаяжонда эди. «Биласизми, талабномани «уюштирувчи»лар сафига мени ҳам қўшишибди, — деди у.— Бирлашма бош директори Саиджоновнинг фикрича, бунга йўл қўйиб, сиёсатга қарши иш тутаётган эмишман».

Айтилганлардан баъзи хулосалар келиб чиқади. Корхонада инсон омилига эътибор, муносабат яхши эмас. Бошқарувни коллегиаллик билан қўшиб олиб бориш ўрнига ҳамон эскича андозалар асосида иш тутилиб, маъмурий-буйруқбозликка зўр берилаяпти. Қайта қуриш жараёни чуқурлашиб бораётган амалий ҳаракатлар даврида буни қаноатли ҳол деб бўладими?

Узоқ қишлоқларда яшовчилар кўпинча ишга пиёда келишга мажбур. Чунки транспорт мунтазам қатнамайди. Қаҳратон қишда ҳам, серёғин баҳору жазирама ёзда ҳам шу аҳвол. «Ишга кечикдингми, марҳамат қилиб тушунтириш хати ёзиб бер», дейишади раҳбарлар. Тўғри талаб. Чунки интизом деган гап бор. Лекин масаланинг бошқа жиҳатини ҳам эсдан чиқармаслик лозим. Фазилат Жалолова бир гал ишга кечикканида қуйидагиларни ўз тушунтириш хатига илова қилди: «Мана бир неча йилдирки, ходимларни автобус билан таъминлаш муаммоси кўндаланг бўлиб турибди. Қачон ҳал бўлади — номаълум. «Эртароқ йўлга чиқиш керак эди», дея танбеҳ беришади бизга. Тўғри, лекин хотин-қизларнинг эрталабки ташвишлари ҳақида ҳеч ким ўйламайди. Уй-рўзғор, бола-чақа... Ҳаммаси ҳам керак. Шундай экан, ишчилардан бўлар-бўлмасга тилхат талаб қилавериш адолатданмикин? Ваъда бериб, сўзининг устидан чиқмайдиган субутсизларчи? Нега энди улар оппоқ бўлишлари керак? Йўқ, ҳозир замон бошқа. Аввал қулайлик яратинг, кейин иш талаб қилинг...»

Шунга ўхшаш фикрларни бошқа тўқувчилардан ҳам эшитдик.

Маҳфират КАРИМОВА:—Агар бир-бир сўраб чиқилса, ишчиларимизнинг тўқсон фоизи ошқозон касаллигига йўлиққани маълум бўлади. Овқатланиш режими бузилгандан сўнг шу-да. Баъзан қайноқ сувга ҳам зориқамиз. Тушда дастгоҳ ёнида ёки полга ўтириб тановул қилишга тўғри келади. Илож қанча? Район марказидаги ошхоналарга қатнасак, ишга кечикамиз, таомлар нархи ҳам қиммат. Корхонадаги буфет эса бир кун очиқ, уч кун берк. Қолаверса, унда тайинли маҳсулотнинг ўзи йўқ.

Фароғат ПРИМОВА: — Хотин-қизлар учун дам олиш хоналари жуда зарур. Ҳолбуки ювиниш учун ҳам жой йўқ. Баъзи ҳолларда хом ашё ўз вақтида етказиб берилмайди. Бўш туриб қоламиз, Кейин эса якшанба кунлари ҳам меҳнат қилишга мажбурмиз. Биз маданий дам олишни, китоб мутолаа қилишни, кинофильм кўришни хоҳлаймиз. Лекин ҳозирча булар ширин орзу бўлиб қолмоқда.

Ўринли мулоҳазалар! Зеро меҳнат кишисининг талаб ва эҳтиёжларига сезгирлик билан муносабатда бўлиш ишни тубдан қайта қуришнинг муҳим шартидир. Бундан кўз юмиш катта хато. Очиғи, коллектив раҳбарга ёлчимаяпти. 1986 йилдан бери бу ерда директор беш марта ўзгарганлиги ҳам шундан далолат. Яқинда синашта кадр Т. Тўраев филиал бошлиғи қилиб сайланди. У йўл қўйилган камчиликлардан тегишли хулоса чиқариб олиши, мавжуд муаммоларни ҳал этиш учун зўр ғайрат ва ташкилотчилик кўрсатиши лозим. Ана шундагина ишда жиддий бурилиш ясаш мумкин.

...Мана, мақола ҳам тайёр. Нуқта қўйса бўлади. Лекин бир нарса тинчлик бермайди: унинг нафи тегармикин? Нафи тегса — нур устига аъло нур. Ахир мақсад ҳам шу-ку. Ўшанда мен яна коллектив аъзолари ҳузурига ошиқаман. Ишчилар билан суҳбатимиз «қўштирноқ»ларсиз, самимий чиқади:

— Саволлар борми?
— Йўқ.
— Муаммолар-чи?
— Йўқ.
— Ҳаммаси жойидами?
— Жойида.

С. МУХТОРОВ.

СССР—УМУМИЙ ХОНАДОНИМИЗ

ЗАМИНДАН НИГОҲ

Совет ҳокимияти ташкил топганидан буён ўтган етмиш йил мобайнида Ватанимиз аграр, қолоқ мамлакатдан қудратли давлатга айланди. Эндиликда энг ривожланган империалистик мамлакатлар ҳам у билан ҳисоблашадиган бўлиб қолдилар. Хорижий давлатлар бошлиқларининг партия ва ҳукуматимиз раҳбарлари билан учрашувлари шундан гувоҳлик бериб турибди. Қуролсизланиш соҳасида хайрли ишларга қўл урилди. Бугунги кунда мамлакатимиз ялписига демократиялаш ва ошкоралик йўлини тутмоқда. Камчиликлар очиқдан-очиқ айтилиб, уларни бартараф этиш чоралари белгиланмоқда. Биз давлатимизнинг ички ва ташқи сиёсатини тўла-тўкис, батамом қўллаб-қувватлаймиз. Лекин афсус ила таъкидлаш кераккки, шулар қаторида ҳали салбий ҳолатлар ҳам оз эмас.

Матбуотда холис, ибратли чиқишлар бўлаяпти, айни пайтда ноxолис, жамиятга зарар етказадиган мақолалар ҳам кўриниб қолмоқда. Миллий масала кескин муҳокама мавзуига айланмоқда. Жамият юксак даражада маданийлашган шароитда, фан буюк ютуқларни қўлга киритаётган бир пайтда бу масалани энг асосий муаммо сифатида ўртага қўйиш тўғри бўлмаса керак. Бизнинг халқ хўжалиги, фан-техника тараққиётидаги муваффақиятларимиз кўплаб миллатлар ва элатлар бирлигининг натижаси бўлганлигини ҳисобга олмаслик мумкинми, ахир?

Мен кўпни кўрган одамман. Узоқ йиллардан буён қишлоқда ишлаб келаяпман. Ҳеч қачон одамларни миллатига қараб ажратмаганман. Ҳозирги пайтда колхоз ва совхозларда, саноат корхоналарида кўпгина республикаларнинг вакиллари елкама-елка туриб меҳнат қилмоқдалар. Оддий одамлар орасида миллий адоват йўқ.

Шунга ишончим комилки, бундай чиқишмаслик у ёки бу пешволарга хос. «Правда»нинг шу йил 2 ноябрь сонида эълон қилинган «СССР—умумий хонадонимиз» деб номланган давра суҳбати баъзи қатнашчиларининг фикрлари мана шундан гувоҳлик бермайдими? Назаримда, миллатлараро никоҳларни маън этиш масаласини қўйишнинг ўзи бемаъниликдир. Бундай фикр-мулоҳаза реакцион моҳиятга эга, у айниқса ўсиб келаётган авлодга уларни айнитувчи таъсир кўрсатади, деб таъкидлагим келади. Наҳотки биз ота-онаси турли миллатга мансуб бўлган болаларнинг ҳис-туйғулари ҳақида унутиб юборсак? Фарзанд учун онанинг ҳам, отанинг ҳам миллати азиз.

Мутахассис сифатида мулоҳаза қиламан: биологик нуқтаи назардан қараганда ҳамма одамларнинг қони бир хил, улар чалинадиган касалликлар ҳам бир хил. Барча халқлар вакиллари ўртасида бир тоифадаги истеъдодлар учрайди.

Ўтмишда ҳаракат қилишнинг оммавий воситалари бўлмаганлиги сабабли одамлар алоҳида-алоҳида яшаб келишганди. Эндиликда биз яқинлашишга, алоқаларнинг мустаҳкамланишига гувоҳ бўлиб турибмиз. Умуминсоний масалаларда ҳам манфаатдорлик рўёбга чиқмоқда. Бу жараён янада ривожланиб боради, деб ишонч билан айтиш мумкин. Яқинда Арманистонда рўй бўрган зилзила бунинг исботи эмасми? Арман халқининг дарди ва фожиаси мамлакатимиз, бутун дунёдаги барча халқлар қалбида қаттиқ оғриқ бўлиб акс-садо берди. Маълумки, дўст бошга кулфат тушганда билинади. Арман биродарларимизнинг қисмати буни яна бир бор тасдиқлаб турибди, биз ҳаммамиз қалбимиз ва юрагимиз билан, ўз қўлимиздан келадиган ишларимиз билан ёрдамга отландик.

Халқлар ўртасида нифоқ уруғини сочаётганларни жавобгарликка тортиш лозим. Кадрларни ошна-оғайнигарчилик, қариндош-уруғчилик муносабатларига, маҳаллийчилик ҳис-туйғуларига кўра танлаш ҳамон давом этмоқда. Кўпгина партия ва совет ходимлари жиноятчи бўлиб чиқдилар, Ўзбекистонда пахта иши юзасидан минглаб одамлар жиноий жавобгарликка тортилишди. Юқори мартабадаги раҳбарларнинг хоҳиш-иродаси ва кўрсатмасини бажариб қўшиб ёзиш, кўзбўямачилик ҳолларига йўл қўйишди. Уларнинг кўпчилиги бундан ҳеч қандай шахсий фойда кўрмаган. Шундай экан, бу масалани синчиклаб ўрганиб чиқиш, тўғрироғи, ҳар бир кишининг қай даражада айбдорлигини аниқлаш лозим.

Ҳозирги пайтда кўплар ошкоралик баҳонасида собиқ ва бугунги раҳбарларга танқид тиғини қаратишаяпти. Баъзи мақолалар фақат ҳужум, ҳатто ҳақоратдан иборат. Бошқаларида эса бошдан-оёқ мақтов. Буниси энди иккинчи томонга оғиб кетишдир. Мамлакатимизда социалистик жамият қурилишида совет халқининг буюк роли бўлганлигини унутиш ярамайди. Фақат камчиликларни кўриш нохолисликдир. Тарихчилар ва ёзувчилар ўз асарларида аслида қандай бўлса ўшандай ҳақиқатни акс эттиришлари зарур.

Оилада соҳиб, коллективда эса раҳбар бўлиши, улар самарали ишлари, одамларга нисбатан инсоний муносабатлари учун ҳурмат қилинишлари лозим. Биз областда, республикада, мамлакатда бутун халқ томонидан эътироф этилган ана шундай етакчиларга эга бўлишимиз керак. Қайта қуриш ва ошкораликни рўкач қилиб одамларга ҳурматсизлик билан қараш инсофдан эмас.

Шуни таъкидлаш жоизки, сон-саноқсиз ўзгартираверишлар, у ёки бу министрликлар ва идораларни, бошқа бўлинмаларни тугатиб юборишларни қайта қуриш деб бўлмайди. Бундай муассасалар озиқ-овқат маҳсулотлари, бошқа хил кундалик буюмларни етказиб бермайдилар. Қайта қуриш завод ва фабрикаларда, далада, фермаларда бевосита ишлаб чиқарувчиларни қамраб олсагина самара келтириши мумкин. Масалан, биз ер унумдорлигини, ҳосилдорликни оширишга ўз куч-ғайратимизни сарфлашимиз лозим.

Нокамтарлик бўлиб туюлса-да, мен ўз ҳаётимдан мисол қилиб келтирмоқчиман. Яқин ўтмишда партия бизнинг эътиборимизни цитрус мевалар етиштиришга қаратди. Кўпгина уринишлар муваффақиятсиз бўлди. Илмий-тадқиқот муассасаларида цитрус ўсимликларни, Ўзбекистонда айниқса лимонни парваришлаш юзасидан мавзулар кун тартибидан олиб қўйилди. Мен колхозчи бўлган пайтимдаёқ ўз навларимни етиштирдим, уларни парваришлаш агротехникасини ишлаб чиқдим. Усти ёпиқ тупроқ шароитида, албатта. Ҳозирги пайтда бизнинг хўжалигимиз 50 гектар майдонда лимон етиштираяпти, ҳар гектардан 35—36 тоннадан ҳосил териб олмоқда. Айни пайтда бошқа зоналарда ҳосилдорлик гектар ҳисобига 6—8 тоннадан ошмаяпти. Колхозимиз кўчат етказиб бермоқда, биз уни мамлакатнинг ҳамма бурчакларига жўнатаяпмиз. Ўрта Осиёнинг барча зоналарида лимондан биздагидек ҳосил олиш имкони бор. Худди мева, узум, сабзавот, полиз маҳсулотлари сингари. Аммо бунинг учун ернинг унумдорлиги ҳақида ғамхўрлик қилиш зарур.

Бизда ҳақиқий оилавий пудрат асосида иш олиб борилади. Бу ҳақда матбуотда кўп ёзилаяпти, барча минбарлардан туриб маъқуллаб ваъз айтилаяпти. Шунга қарамай мени бир неча маротаба текшириб кўришди ҳамда ҳеч асоссиз равишда уруғ-аймоқчиликда айблашди. Биз пора бериш ва кўзбўямачилик билан шуғулланиш мумкин бўлмаган жойда ишлаймиз. Халақит бериб нима қилишади? Инсон илҳом билан ишлаши учун унга қулай шарт-шароит, айниқса маънавий шарт-шароит яратиб бериш керак.

Партиямизнинг ижара, оила ва бригада пудратига кенг йўл очиш хусусидаги кўрсатмасини қўллаб-қувватлайман. Замин ўз соҳибига эга бўлиши лозим, бинобарин, узоқ йилларни мўлжаллаб шундай қилиш керак. Бизда эса кадрлар тез-тез алмаштирилаверади. Бунинг устига баъзан зонанинг тупроқ-иқлим шароитини билмайдиган одамларни тайинлашади. Агар Ўзбекистон ССР колхоз ва совхозларининг иши таҳлил этиладиган бўлса, раҳбарлар ўн йиллар мобайнида ўз лавозимларида турганларида муваффақиятга эришилаётганини пайқаб олиш қийин эмас.

Деҳқончилик қолипчиликни ёқтирмайди. Бироқ тез-тез шундай ҳоллар учраб туради: юқоридан кўрсатмалар берилиши натижасида ҳар хил номаъқулчиликлар келиб чиқади. Ўзбошимчалик билан раҳбарлик қилинган йилларда ўтдалали экишга қарши кураш баҳонасида алмашлаб экиш тугатиб юборилди. Бу эса ер унумдорлигини оширишнинг энг зарурий асоси ҳисобланади. Бизнинг зонамизда пахтабеда алмашлаб экиш қўлланилади. Ўтмишда бедазорлар ғўза ўстириладиган майдонларга нисбатан ҳамиша кўп бўлган. Кейинчалик уни деярли йўқотиб юборишди. Натижада ер унумдорлиги кескин даражада пасайиб кетди, касалликлар ва зараркунандалар кўпайди, ҳосилдорлик камайди, маҳсулот сифати ёмонлашди, озуқа базаси заифлашиб қолди. Чорвачилик кам-маҳсулли тармоққа айланди. Афсуски, ишга ҳуда-беҳуда аралашув бугунги кунда ҳам учраб турибди.

Биз олимлар ва мутахассислардан ҳар бир зонанинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда деҳқончиликнинг қатъий системасини ишлаб чиқиш ҳақида ўйлаб кўришни яна бир бор илтимос қиламиз. Бу масалага ҳеч асосланмаган аралашувга барҳам бериш керак. Партия, совет раҳбарларимизнинг идеологияси, кадрларни тарбиялаш ва жой-жойига қўйиш соҳасидаги ишлари етарлидир.

Яна бир мисол. Пахтачилик зоналарида, жумладан Ўзбекистон ССРда ўйламай-нетмай кўпгина сув омборлари қурилганлиги Орол денгизига тушадиган оқимнинг кескин камайиб кетишига олиб келди. Бу ҳам ўзбошимчалик билан қилинган раҳбарлик оқибатидир. Сув омборлари оби ҳаётнинг тўпланишига ёрдам берди. Бироқ ана шундай ҳавзаларда миллиардлаб кубометр унумдор лой чўкинди бўлиб тўпланиб қолади, сув тозаланади, совутилади ҳамда у суғориш учун ишлатилганда кам наф беради. Ер ботқоқлашиб, оборотдан чиқиб қолади. Кўрамизки, ҳозирги пайтда сув омборларининг фойдасидан зарари кўп бўлмоқда. Агар биз илмий тавсияларга риоя қилганимизда балки бундай хатоларга йўл қўйилмаган бўлармиди.

Мамлакатимизда район, область, ўлка партия конференциялари ўтмоқда. Шундай қилиш кераккки, раҳбарлик лавозимига фақат ҳалол, виждонли, партия ва халқ ишига содиқ кадрлар кўтарилсинлар. Улар фаолиятимизнинг барча соҳаларида қайта қуришни таъминлашлари лозим. Бизда бошқа йўл йўқ.

З. ФАХРИДДИНОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг фахрий академиги, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги ходими.
Тошкент область
Оржоникидзе районн.
(«ПРАВДА»нинг шу йил 20 декабрь сонидан).

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ЖАМБУЛ. Қўрдай районида тузилган «Росинка» илмий-техника хизмати кооператив маркази мелиоратив ишлар самарадорлигини оширишга ёрдам беради. Кооперативнинг дастлабки ишланмаси «Трудовик» колхозида самара бера бошлади. Жўякларни суғориш автомат системаси қўлланилиши озуқа экинлари етиштириладиган юз гектарлик майдон ҳосилдорлигини икки баравар ошириш имконини берди. Янги хизмат маркази атрофига агросаноат комплекси хўжаликлари ва корхоналарининг кўплаб етакчи мутахассислари бирлашган. Уларга область маркази олимлари маслаҳатлар бериб туришади. Мазкур коллектив аъзолари колхоз ва совхозларнинг буюртмаларига биноан асосий ишларидан бўш вақтларида маҳаллий шароитни ҳисобга олган ҳолда суғоришнинг самарали лойиҳаларини ишлаб чиқмоқдалар, ихтирочилар ва рационализаторларга улар таклифларини ишлаб чиқаришга жорий этишда кўмаклашмоқдалар.

●

ГРОЗНИЙ. Чечен-Ингушиядаги Гудермес медицина асбоблари заводининг коллективи бир ҳафтадан буён алоҳида график асосида ишламоқда. Унинг маҳсулоти «Арманистонга, шошилинч» деган белги билан жўнатилмоқда. Қаттиқ шикастланган аъзоларни тиклашда фойдаланиладиган машҳур Илизаров аппаратларини ишлаб чиқариш кўпайди. Бу ердагилар ўз буюмлари ҳали азият чекканларнинг кўпчилигига керак бўлишини тушуниб, ишлаб чиқаришни қўшимча равишда жадаллаштириш ҳамда узоқ муддатли ёрдам программасига ўтиш чораларини кўрмоқдалар. Республиканинг қурилиш ва транспорт коллективлари ҳам ўз ишларини худди шундай қайта ташкил этмоқдалар. Барча районларда жабрдийдаларни қабул қилишга ҳозирлик кўрилмоқда.

Шу кунгача Арманистонга ёрдам счётига салкам ярим миллион сўм маблағ ўтказилди.

(ТАСС).

Бувайда районидаги «Партия XX съезди» колхозида техникани созлаш жадал бормоқда. Ҳозирга қадар экиш агрегатлари тайёрлов чизиғига келтириб қўйилди. Беллашувда слесарь коммунист Исоқжон Исмоилов пешқадам. У ўзига топширилган вазифани сидқидилдан бажариш билан бирга ёшларга мураббийлик қилмоқда.

СУРАТДА: Исоқжон Исмоилов.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ фотоси.

Ўзбек халқининг содиқ фарзандлари

УСМОН ЮСУПОВ ВА МИРЗАЧЎЛ

*ОЧЕРК**

Ҳурматли «Қишлоқ ҳақиқати!»

Мен республика газеталарининг 1988 йил 16 октябрь сонларида босилган «Виждон ҳакам бўлиши керак», «Ҳақиқат— ошкоралик мезони» сарлавҳали мақолаларни ўқиб, билсангиз эди, қанчалик қувондим!

«Литературная газета»га адабиёт остонасига қадам қўйганимдан буён обунаман, унда босилган мақолаларни танлаб-танлаб ўқиб бораман. Газетанинг 1988 йил 4 май, 1 июнь сонларида эълон қилинган Усмон Юсупов фаолиятига оид жиддий танқидий фикрлар, унинг шаънига айтилган ҳақоратлар, ростини айтсам, мени, оддий бир журналистни ларзага келтирди. «Наҳотки, наҳотки!» дея ич-ичимдан эзилдим. Менинг кўрганларим ва эшитганларим наҳотки туш бўлса?!

Мен Усмон Юсуповнинг Мирзачўл ҳаётидан бир китобча ёзаётган эдим. Унинг айрим бобларини газета-журналларда эълон ҳам қилиб қўйгандим. Демак мен «Сталиннинг одами» ҳақида ёзган эканман-да, деб куйиндим ва зарда билан қаламимни улоқтириб ташладим. Бир неча ой ўзим билан ўзим олишиб юрдим. Давомини ёзайми ёки ёзмайми, деб ҳардамхаёл бўлдим. Кекса гвардиячиларнинг матбуотдаги мурожаати, уларнинг қалб сўзлари менга олам-олам қувонч ва ижодий қанот бағишлади. Мен ёзишни давом эттирдим. Агар Сизлар лозим кўрсаларингиз, бу ёзувларимни матбуотда эълон қиларсизлар, деган эзгу умиддаман.

МУАЛЛИФ.

> «Менинг орзуим Мирзачўлни, янги ерларни ўзлаштириш эди. Мен буларни ўз қўлим билан амалга ошириш бахтига муяссар бўлдим».
>
> Усмон ЮСУПОВ.

УНУТИЛМАС ВОҚЕА

Инсон хотираси ҳеч қачон эскирмайди. Вақт ҳам унга ҳокимлик қила олмайди. Хотиралар мангулик кашф этади.

...Мен Усмон Юсуповнинг суратига тикиламан. Унинг юмалоқ юзи, кенг пешонаси, самимият ёғдуси акс этиб турган тим қора кўзлари менга танишдек. Мен уни қаердадир кўрганман. У билан рўбарў келганман. Унинг беғубор, майин жилмайишини кўрганим тайин. Лекин қачон ва қаерда? Хотираларимнинг сўнмас саҳифаларини варақлайман.

1947 йил эди. Июнми ёки июлми, рости гап, аниғи эсимда йўқ. Ўша пайтлари ўн уч ёшда эдим. Зомин райони марказидаги В. И. Ленин номли ўрта мактабнинг олтинчи синфида ўқирдим. Республика пионерлар слётида аълочи ўқувчилар қаторида қатнашиш бахтига муяссар бўлдим. Биз Тошкент шаҳрининг қоқ ўртасига жойлашган пионерлар саройига келиб тушдик: бир ҳафта шу ерда яшадик. Учрашувлар бўлди, концертлар томоша қилдик. Музейларни бориб кўрдик. Ҳаяжонли жойлар, ҳаяжонли соатлар. Ўша кунлари Свердлов номли концерт залимиди, буни аниқ айта олмайман, шу нарса яхши эсимда қолганки, слётда республика партия ва ҳукуматининг раҳбарлари ҳам иштирок этишларини бизга алоҳида таъкидлашди, қўлимизга галстуклар, гулдасталар беришди, биз уларни президиумда ўтирадиган ўртоқларга тақдим этишимиз керак экан.

Қарангки, ўша йилларда бу қадар ҳаяжонланмаган эдим. Орадан мана қирқ йилдан кўпроқ вақт ўтди. Бу воқеани ҳозир эсласам, бутун вужудимни ҳаяжон қоплайди. Албатта, у пайтлари ёш бўлганман, учрашувнинг моҳиятига унчалик тушунмаганман.

Тақдиримдан минг ўргилсам арзийди!

Шу куни мен гулдаста ва галстук билан президиумга чиқдим. Бир кишининг рўпарасида пайдо бўлдим. Унинг бўй-бастига эътибор бермагандим. Мени қийнаган нарса шу бўлдики, унинг бўйнига тақмоқчи бўлган галстугимнинг бир учини топа олмай гарангсиб қолдим. Йўғон бўйни менга халақит берарди. Жуда-жуда уялдим. У киши «болам, қўлимга бер, уйимда тақиб оламан» дедилар. Бу гапни мен ва ўзлари эшитдилар, деб ўйлагандим. Аммо залда гулдурос қарсаклар янгради, у одам ҳам галстукни қўлимдан олиб стол устига қўйдилар-да, қарсак чала бошладилар. Ҳамма болалар ўтирган ўртоқларга галстукларни тақиб қўйганлари учун беҳад шод эдилар, фақат мен хурсанд эмасдим.

Шу воқеадан сўнг қанча йиллар ўтди. Ўша бўйнига мен галстук тақмоқчи бўлган киши Усмон Юсупов эканлигини кейинчалик билиб олган эдим.

Бу — мен учун бахт экан!

Республикамизнинг таниқли давлат арбобларидан бири бўлган Усмон Юсупов ўзининг партия ва халқ олдидаги муқаддас бурчини шараф билан бажариш учун бутун куч ва ғайратини аямади. Унинг умр йўли — чинакам коммунистнинг ҳаёт йўлидир. Усмон Юсупов Мирзачўлга қалб амри билан келиб, қақраб ётган чўлда ташкил этилган 4-«Боёвут» совхозига директорлик қилди. Усмон ота чўлни гуллаган водийга айлантириш мумкин эканлигини исботлади. Унинг ташаббуси ва бевосита иштироки билан бу совхозда жуда катта ўзгаришлар юз берди. Хўжалик экономикаси анча ўсди. Пахта ҳосили кескин ошди. Шу билан бирга ишчиларнинг турмуш даражаси яхшиланди. Катта боғ-роғлар яратилди. Уларда ўстирилган олма, анор, анжир, цитрус ўсимликлари, атиргуллар, наргис, нилуфарлар ҳозир Мирзачўлнинг ҳар бир бурчагида бор. Халқ унинг меҳнати сингган боғни «Усмон ота боғи» дейди, унинг номини иззат-икром ва эҳтиром билан тилга олади...

* * *

Орадан йиллар, ўн йиллар ўтди. Чўл кезиб юрганимда, чўлқуварлар билан учрашганимда, раҳбарлар ҳақида гап кетгудек бўлса улар Усмон Юсуповнинг номини зўр ҳаяжон, ифтихор билан тилга олар эдилар. Бу эса мени Усмон Юсупов ҳақида нимадир ёзишга ундаб келди.

Мирзачўлликларнинг, айниқса боёвутликларнинг ҳикоялари мени олийжаноб инсон — Усмон Юсуповнинг Мирзачўл ҳаётидан лавҳалар, ҳикоялар ёзишга даъват этди.

ЯШАСИН ЎЗИНИ АЯМАЙДИГАН КИШИЛАР!

— Совхозимизга Усмон Юсупов директор бўлиб келаётган эмиш.

Бу хабар гўё радио тўлқинида акс садо бергандек 4-«Боёвут» совхози қишлоқларининг ҳар бир хонадонига кириб борди. Биров у деди, биров бу деди. «Ўзини аямай ишлади, халққа меҳнати кўп сингди. Энди каттароқ пенсияни олиб, оёқни узатиб ётса бўларди. Қариган чоғида чўлнинг нимасини ҳавас қилиб қолибди экан?» ёки «Одам ҳаёти — бу гўё темир, ишлатсанг сайқаллашади, ишлатмасанг занг еб қўяди» деган нақлга амал қилиб бу ерга келаяптилар, шекилли» дейдиганлар ҳам бўлди. Хуллас, гаплар турлича, фикрлар ҳар хил. Лекин буларнинг тагида янги директорга нисбатан қандайдир бир муҳаббат учқунлари чўғланиб турардики, буни одамларнинг юзидан, чопа-чоп, югур-югурларидан сезиш қийин эмасди.

1955 йилнинг февраль ойи эди ўшанда. Авжи қиш. Пана жойларда қор уюми. Йўллар лой. Ўйдим-чуқурларда кўлмак. Одамлар керза этикда зўрға юрибдилар. Осмон бадқовоқ. Қор бўлиб қормас, ёмғир бўлиб ёмғирмас, гўё талқон қилинган дўл парчалари ерга тушиб этни жунжиктиради. Шунга қарамай, бу ерга тўпланган одамлар уйларига кетишни асло ўйламайдилар.

Савол-жавоб, ғала-ғовур, шов-шувлар авжида. Кимлардир баллон ёқиб исинаяптилар. Аслини олганда ҳеч ким шу ерга тўпланинглар, деб айтмаган. Лекин улар ҳаяжонли бир воқеанинг гувоҳи бўладигандай, нигоҳлари «Булганин» разъезди тарафдан бу ёққа чўзилган нотекис, ночор йўлга қадалган.

— Нимада келадилар?

— Нимада бўларди, енгил машинада.

— Бэ, энди у кишига енгил машина қаёкда дейсиз.

— Бемаъни гапларни айтасизлар-да тилим бор деб. Ахир шу йўлдан енгил машина юра оладими...

— Ана, келаяптилар...

«МАЗ» яқинлашган сари одамларнинг ҳаяжони тобора орта борди. Наҳотки у киши мана шу машинадалар? Ҳа, Усмон Юсупов шу машинада эди. Бошида кўк рангли шапка, эгнида қундузли пальто, кузовда тик турганча икки қўли билан кабина четини ушлаб олган эди.

Машина йўлда сирғаниб, силтаниб одамлар ёнига келиб тўхтади. Ҳамма ҳайрон. Улар нима қилишларини билмайдилар. Усмон Юсупов ҳам ҳайрон: бу одамлар нега тўпланишган? У машина кузовида туриб:

— Салом ўртоқлар! — деди.

Ҳамма қўллари кўксиларида алик олди.

Тўладан келган, шу тўлалиги уни сал думалоқ қилиб кўрсатадиган, аслида тик қоматли бу киши шу гавда билан қандай қилиб машина кузовидан пастга тушиши мумкин? Бунга баъзилар қизиқсиниб, айримлар эса раҳмлари келиб, тушишларига ёрдам берсакмикин, деган хаёлда безовта бўлдилар.

Усмон Юсупов ўзини йўқотмади, қандайдир бир куч топиб, кузов борти устидан бир оёғини ошириб машина ғилдирагига қўйди. Шу пайт кимдир унга қўлини узатди.

— Раҳмат, болам, — деди у.

Сир бой бермаслик — мард одамларга хос фазилат. Ана шундайларда иззат-нафсга тегишли ғурур деган нарса бўлади. Бу ғурур инсоннинг камситилиши ёки оёқости бўлишига асло йўл қўймайди.

Усмон Юсупов халойиққа қараб мурожаат қилди:

— Азиз дўстларим, сизлар бу ерга нега тўпланганларингни билмай турибман.

— Сизни кутиб олишга тўплангандик,—деди кимдир.

— Раҳмат, миннатдорман, — деди ота босиқ овоз билан. — Ортиқча овора бўлибсизлар-да. Ҳа, майли. Энди гап бундоқ, ўртоқлар. Мен коммунистман, партия мени сизлар билан ишлашга юборди. Сизларга ўргатиб, сизлардан ўрганиб; сизлар билан бирга ишламоқчиман.

— Раҳмат сизга!

— Ҳали «раҳмат»га яраша иш қилганимча йўқ.

— Сизнинг келишингизни эшитиб бошимиз осмонга етди.

— Осмонга дейсизми? Энди сал пастга тушишга тўғри келади, — ўзига ярашиқли табассум қилди у ва қўшиб қўйди: — Мен совхозларингизни биламан, бу ерда қаттиқ ишлаш керак. Тузатиш эмас, ҳамма нарсани қайтадан бошлаш зарур.

Усмон Юсуповда бундай фикр азалдан бор эди. Аммо бошқа ишлар бу ниятнинг этагидан маҳкам ушлаб олиб, унинг орқасидан елиб-югуришига имкон бермаганди. Энди пайт келди, директорлик вазифаси ҳам шуни тақозо этади. Ҳар қанча вақтни, ҳар қанча кучни Мирзачўл учун, ҳа, шу чўл учун сарфлаш фурсати етган эди.

— Қани энди идорага борайлик. Қолган гапларни ўша ерда давом эттирамиз.

Шундай қилиб гап давом этди, иш бошланди.

Усмон Юсупов, бир сўз билан айтганда, бу ерда қаттиқ ишлади. Совхоз далаларини шўр босиб кетган эди... 40 фойиз ер ўртача босқичда 2—3 балл, 60 фойиз ер эса 4—5 баллни ташкил қилган юқори даражада шўрланган эди. Ерлар пасту баланд, ботқоқлик. Бунинг устига Бекобод шамоли хуруж билан ўтади, ердаги намни супуриб кетади. Чигит экиш пайти сал бепарволик қилинса, ерда нам бор чоғида тезроқ экиб олинмаса, кейин минг пушаймондан заррача фойда йўқ. Чигитни энг қисқа муддатларда экиб олиш бу ернинг шароитида ҳам фарз, ҳам қарз эди. Бунинг устига ишловчи ва яшовчилар учун шарт-шароит яратишдек ғоят мураккаб вазифа ҳам бор эди.

Совхоздагиларнинг атиги ўн етти проценти уй-жой билан таъминланган. Қолганлари электр чироғисиз, ертўлалардами, қамиш кападами истиқомат қилишарди. Йўллар, эҳ, бу йўллар нақадар сермашаққат! Ёзда чанг-тўзондан кўз очиб бўлмасди, қишда эса, сал муболаға билан айтганда, одамнинг ўзини айрим жойларда трактор билан тортиб чиқаришга тўғри келарди. Одамларни айтмайсизми: бу ерда чўл ўзлаштириб, эл-юртга нафимиз тегсин, деганлар ҳам, у-бу нарса orттирай деганлар ҳам йўқ эмас, катта-кичик жиноятни қилиб чўлда яшириниб юрайлик деганлар ҳам бор. Хуллас, турли тақдир, турли истак, турли табиатдаги одамлар.

Усмон Юсупов совхоз кўчаларини кезди, хонадонларда бўлди, одамларнинг ташвиш ва қувончларини кўрди, ҳамма билан фикр алмашди, уларнинг орзу-ҳавасини билди. Совхозда аҳвол у ўйлагани ва кутганидан ҳам мушкулроқ экан. Бу ерда ҳамма нарсани қайтадан кўриш керак. Бу унинг қўлидан келармикан, соғлиғи халақит бермасмикин? Руҳиятидаги ўзгаришлар хўжаликни бошқаришга салбий таъсир қилмасмикин? «Усмон, сен тириксан, азизим, ўтган кунларни унут. Келажак ҳақида фикр юрит, ўйла, ўзингда куч топ. Бу куч эл-юртга наф келтирсин. Чўл қувгани келган бу одамларнинг бахтли бўлишларига ҳақлари йўқми? Бор, ҳа, бор. Сен бу олийжаноб ишга бош-қош бўл».

Турли ўй-хаёл ўровида ўйдим-чуқур кўчадан керза этикда зўрға юриб борар экан, рўпарасидан эшак минган бир мўйсафид чиқиб, унинг фикрини бўлди. Мўйсафид салом берди. Усмон Юсупов алик олди. Негадир бу чолнинг овози танишга ўхшайди. Қўл силтаб уни тўхтатди, иссиқ кўришди.

— Мен сизни қаердадир кўрганга ўхшайман, отахон, — деди Юсупов, —кўзимга ўтдек кўринаяпсиз?

— Яхшилаб қарасангиз эсингизга тушади, — деди мўйсафид самимий жилмайиб.

— Сангирполвон эмасмисиз?

— Худди ўзи...

—Эшакдан туш, қайта кўришайлик қучоқлашиб.

— Тушолмайман, оёғим...

— Оёғим дейсанми, оёғинг тузалмадими?

— Ўшанда қаттиқ совуқ урган экан.

— Ҳа, совуқ қаттиқ бўлган эди, — деди Усмон ота...

Ҳар иккиси бир-бирларига ҳеч бир калимасиз тикилиб қолди. Хаёл оти уларни ўтмишга етаклаганди.

Улуғ Ватан уруши йиллари. Фарҳод ГЭСи қурилиши давом этарди. Канал қазилмоқда эди. Бир куни иш бошида йиғилиш бўлди. Унда Марказий Комитет секретари Усмон Юсупов ҳам иштирок этди.

— Мен, — деди йиғилишда сўз олган Сангирполвон Эралиев, — каналда ишлаётган ҳар бир кишини яккама-якка мусобақага чақираман.

— Бу полвонни қувватлаш керак, — деди Юсупов хурсанд бўлиб.

Шундай қилиб, Сангирполвон қишда ҳам, ёзда ҳам ярим кечагача ишлади. Кундузи озгина ухлайди. Тушликка чиқмайди. Нонни қўлтиқлаб олади. Катта шолиқопда 2 центнер 15 кило тупроқни кўтаради. Йигирма метр баландликка чиқариб ташлайди.

У оёғини совуқ урганини сезмай қолибди. (Тизза баробар қор эди ўшанда). Усмон Юсупов бир куни «Нега оқсаяпсан?» деди. «Оёғимни совуқ урганга ўхшайди», — жавоб берди Полвон. «Касалхонага бор». «Мен ҳаммани, белида белбоғи, бошида дўпписи бор одамни мусобақага чақирган эдим. Бу мусобақада йиқилсам бошимга рўмол ўрашга тўғри келади. Ўлигим каналнинг ичида қолса майли, лекин касалхонага бормайман». «Бекор қиласан, бундай ўжарлик сенга қимматга тушиши мумкин. Дўхтирга албатта учраш».

— Ўшанда дўхтирга учрашмаган экансан-да?

— Вақт бўлмаганди.

— Хўш, ҳозир тирикчилик қалай, бирон нарсадан камчилик йўқми?

Сангирполвон нима дейишини билмай қолди. Камчилигим йўқ деса, ёлғон гапирган бўлади. Уй-жойининг тайини йўқ, бола-чақаси билан капада ётиб юрибди. Камчилигим бор деса, худди шикоят қилгандай туюлади. Ҳаётида сира шикоят қилмаган, қолаверса қийинчиликка доим бардош берган полвонга бу арзу дод ярашмайди. Усмон Юсупов полвоннинг жим қолишидан бир нарсани пайқади шекилли, сўради:

— Ҳозир йўл бўлсин, полвон?

— Уйга.

— Қани эшакни ҳайданг, биз ҳам орқангиздан юрамиз. Уйингизни бир зиёрат қилайлик.

Полвон яшаб турган уйни кўрган Юсуповнинг ҳафсаласи пир бўлди, жаҳли чиқди. Лекин буни полвонга билдирмади. Идорага қайтиб келиб, қурилиш бригадаси бошлиғини суриштириб топди ва унга Сангирполвонга уй қуриб беришни бугундан бошлаш ҳақида топшириқ берди.

Ахир ҳамма иш қўл кучи билан, кетмон билан бажариладиган пайтда бу одам бизга керак бўлган эди! У бир норма ўрнига ўн олти норма бажариб, инсон қудрати нималарга қодирлигини кўрсата олган, чинакам қаҳрамон эди, афсонавий қаҳрамон эди! Энди ҳеч кимга керак бўлмай қолибди. Йўқ, бунақаси кетмайди, бу инсофдан эмас!

Усмон Юсупов ўзига шундай хитоб қилди.

ЯХШИДАН БОҒ ҚОЛАДИ

Биз боғбон халқмиз. Бу касб бизга аждодларимиздан мерос. Дарахт ҳам табиат мўъжизаси. У инсонга баҳорда яхши кайфият, қувноқлик бағишласа, ёзда салқинлик беради, қишда эса қорнингни тўйдиради.

Усмон Юсупов боғлар, гулзорлар ҳақида кўп гапирарди. Машҳур боғбон Ризамат отани чўлга чақирди. Ота Боёвут районидаги Карл Маркс номли (ҳозирги Ленин номли) колхозда, Усмон Юсупов эса 4-«Боёвут» совхозида боғлар яратишга аҳд этишди. Бу баҳс амалда нималар берганини мирзачўлликлар яхши билишади. Бу боғларнинг мевасини эл-юрт татиб кўрган.

Усмон Юсуповнинг боққа ишқибозлигини бутун республика биларди. У Марказкомга раҳбарлик қилган чоғларида хўжаликларда бўлганида раҳбарлардан «қанча гектарерингиз бор?» деб сўрамасди, балки «қанча гектар боғингиз бор?» деб савол берарди. Дарахтларнинг хосияти ҳақида тўлиб-тошиб гапирарди. Машҳур боғбонлар, жумладан республика президенти Йўлдош ота Охунбобоев ҳаётидан ҳикоялар келтирарди. Бир куни Йўлдош ота водийга сафар чоғида йўл устидаги бир чойхонага кирибди. Чойхоначидан «Район ижроия комитетининг раиси ким?» деб сўрабди. Чойхоначи ўйга толиб «билмайман» маъносида елка қисибди. Шунда ота ёнғоқ тарафга қўл чўзиб: «Бу ёнғоқни ким эккан?» дея савол берибди. Чойхоначи ўйламай-нетмай «бундан ўттиз йил бурун бу ёнғоқни фалончи экkан» деб жавоб қилибди.

1941 йилнинг айни фасли баҳорида Марказкомда бўлиб ўтган бир гурунгда Йўлдош ота шундай деган экан:

— Катта йўллар бўйидаги тол, терак, қайрағочлар ўрнига олма, ўрик, ёнғоқ, гилос, шафтоли, беҳи экилса, колхоз ва совхозларимизнинг дала йўллари четига анжир, анор, ток экилса қувонарли иш бўларди. Ота-боболаримиз кўзинг тўймагунча ўзинг тўймайсан, дейишган.

Усмон Юсупов чўлга ишга келган дастлабки кунларидаёқ боғ ҳақида ўйлай бошлади, одамларни боққа меҳр-муҳаббат қўйиш руҳида тарбиялашга алоҳида эътибор берди.

1985 йилнинг баҳорида совхознинг ҳурматли кишиларидан бири — Усмон Юсупов билан елкама-елка туриб ишлаган, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи, шахсий пенсионер Ҳамро Жумаев (бир йилдан сўнг вафот этди) билан Усмон ота ҳақида суҳбатлашиш мақсадида унинг уйига бордик. У бизни ҳовлида кутиб олди. Турли-туман мевали дарахтлар, ток ишкомлари, гуллар, райҳонлар ҳовлига файз бериб турибди. Ўзимизни жаннатмисол бир чаманзорга кириб қолгандай ҳис қилдик, баҳри-дилимиз шундай очилиб кетдики, мезбон ёнимизда юриб, мевали дарахтлари-ю гулларнинг номлари, экилган йиллари ҳақида ҳикоя қилаётганига ҳам эътибор бермай қўйибмиз. Тезда ўзимизни ўнглаб олдик, Ҳамро Жумаевдан узр сўрадик.

— Ана шу кичик томорқа бизга отадан мерос, — деди мезбон.

Ёши етмишга борган бу ҳурматли киши билан илгари ҳам суҳбатда бўлган эдик: у бир инсон умрига кўплик қиладиган ғам-ташвишли кунларни бошидан кечирган. Унинг болалиги Бухорода ўтди. Ўша ердан жангга кетди. Финляндиянинг шимолий чегараларидан тортиб Карпат тоғигача бўлган жанг майдонларини босиб ўтди. Буюк ғалабадан сўнг чўлга отланди. 1956 йилнинг август ойида 4-«Боёвут» совхозидаги ўрта мактабга директор этиб тайинланди.

— Совхоз партия комитетининг секретари Ҳошим Мирбобоевга йўлиқдим. Ўшанда у совхоз директори Усмон Юсупов билан учрашиш лозимлигини айтди. Шунда мени қаттиқ ҳаяжон босди. Ахир Усмон Юсупов ҳазилакам киши эмас. Унинг олдида ўзимни қандай тутишим керак? Партком секретари билан директор кабинетига қараб борар эканман, шу ҳақда ўйлайман.

Усмон Юсупов оғир кафтларини тиззасига қўйиб, биров билан суҳбатлашиб ўтирарди...

— Қаерлик бўласан, ўғлим? — сўради Усмон ота. — У «ўғлим», «қизим» деган сўзни кўп ишлатарди. Расмиятчилик тарафдори бўлган бир кишига у шундай деган:

— Сен ўз фарзандингни қандай чақирасан? Фамилиясини айтиб чақирасанми? Ахир буларнинг ҳаммаси менинг фарзандларим, мен уларга отаман.

Усмон Юсупов саволига Ҳамро Жумаев иймаиб жавоб қилди:

— Бухороданман, Қоракўл районидан.

— Жуда яхши, Худойқул Раҳматовни танийсанми?

— Ҳа, танийман.

— Яхши раис, ташкилотчи, пахта устаси. Нима, раисликдан олибдиларми? У кишини ҳам бу чўлга олиб келмайсанми? Яхши иш бўларди. Шундай одамлар керак бизга.

— Уриниб кўраман, — деди Ҳамро Жумаев.

Усмон Юсупов партком секретарига мурожаат қилди:

— Бу кишига уй топ, ҳар қандай шароитда ҳам муаллимга бошпана беришимиз керак. Ўқитувчи — болалар тарбиячиси, болалар эса бизнинг келажагимиз. Ҳозир сиз билан бир ерга борамиз, — деди Усмон Юсупов, — комсомол тўйига. Комсомол комитетининг секретари Болтабой Маматқулов уйланаяпти.

Тўйда Усмон Юсупов ўтирганларга қараб шундай бир гапни айтди:

— Азизларим, сизлардан битта илтимос бор: дарахт ўтқазиш, ўтқазиш ва ўтқазиш керак. Ўзбек олмаси, олхўриси, шафтолиси, узумини кутаётганлар буюк мамлакатимизда кўп. Буюк мамлакат учун буюк ишларни қилайлик, азизларим! Дарахтнинг меваси бўлмаса соясига ҳам раҳмат дейишади одамлар.

Ҳамро Жумаев бир воқеани сира унутмайди. Йиғим-терим палласи эди. Усмон Юсупов яшаётган уй (бу уй ҳозир совхознинг Шуҳрат музейи) этагида пахтазор ястаниб ётарди. Идора ҳовлиси сим билан ўралган эди. Пайкалда мактаб ўқувчилари пахта терардилар. Усмон Юсупов улар тарафга оҳиста қадам ташлаб борди. Симтўрни кўтариб, «ҳорманглар, болаларим» деди. Кейин ўқитувчиларни «бу ёққа ўтинглар» деб илтимос қилди. Мактаб директори Жумаев ва ўқитувчилар пайкалдан ҳовлига ўтишди. «Юля, чой олиб кел» деб хотинига баланд овозда мурожаат қилди.

Юля Леонидовна чой, асал, нон олиб келиб дастурхон ёзди.

— Қани марҳамат, олиб ўтиринглар, — дея меҳмонларга мезбонлик қилди, кейин мактаб директоридан:

— Сен агитатормисан? — деб сўради. Ҳамро Жумаев тўсатдан берилган бу саволга тезда жавоб тополмади. Нима дейишга ҳайрон. Агитаторман дегудек бўлса, Усмон Юсупов уни қатор саволларга тутиши мумкин, жавоб беролмаса «сен мактаб директоримисан ҳали?» дейиши ҳам эҳтимолдан холи эмас. Жумаев беихтиёр:

— Ҳа, мен агитаторман, — деб юборади.

— Агитатор, билсанг агар, — деди Усмон Юсупов, — яхши кийиниши, китобларни кўп ўқиши, билимли бўлиши билан агитатор бўлолмайди. Уйингда огородинг борми?

— Бор, Усмон ота.

— Нечта дарахт экkансан?

Ҳамро Жумаев мулзам бўлиб, индамай қолди.

— Жим бўлишингга қараганда бирорта дарахт экмагансан. Биласанми, кимки томорқасига дарахт ўтқазса, шу дарахтни фарзандидай севиб қолади. Ким ўз фарзандини ташлаб кетади дейсан! Фақат виждонсизлар. Бизда эса виждонсиз, ноинсоф одамлар шолидан чиққан курмакка ўхшаш яккам-дуккам. Агарки сен дарахтни ўз қўлинг билан ўтқазган бўлсанг, албатта кўчиб кетмайсан. Дарахт бир жойда кўкаради деганларидек, одам ҳам бир ерда қарор топса камол топади, умри мазмунли бўлади.

Бу гап Ҳамро Жумаевга қаттиқ таъсир қилган эди. Унга қолса ҳозир, шу дақиқаларнинг ўзида ўрнидан ирғиб туриб кўчат излашга тушар, дарров томорқасига олиб келиб ўтқазарди. Афсуски, ҳозир август ойи, бунинг иложи йўқ. Лекин бу орзу унинг юраги тубида жойлашиб олган эди. Шу сабаб бўлиб, Ҳамро Жумаев томорқа қилди, дарахт ўтқазди, токзор бунёд этди. Қўшнилар эса ундан ўрнак олиб, шўр босган ерларни жаннатмакон бир бўстонга айлантирдилар.

— Қўшниларим кейинчалик мендан ҳам ўзиб кетишди, — дейди Ҳамро ака. — Бу агитациянинг, яъни тил билан эмас, куч билан, қўл билан қилинган агитациянинг таъсири эди.

Болалар, демакки келажак авлод ҳақида ғамхўрлик, меҳрибонлик Усмон Юсупов фаолиятида алоҳида бир ўрин тутарди. Марказкомга раҳбарлик қилган чоғларида ҳам, бошқа вазифаларда ишлаган пайтларида ҳам биз бу ўринни Усмон Юсупов ҳаётининг олтин саҳифаларига тенглаштиргимиз келади.

Ҳамро Жумаев суҳбат чоғида Жўра Турсуновнинг номини тилга олди.

—Жўра Турсунов Мирзачўлда Усмон ота билан ёнма-ён ишлаган. Агар хоҳишлари бўлса у кишининг олдига борамиз. — Ҳамро Жумаев ҳовлисида турган «Жигули»га ишора қилди.

Машинамиз бир чақиримча юргач, чапга бурилдик, сўнг икки табақали очиқ дарвоза олдига келиб тўхтадик.

— Шу уй. Бир ўғли инженер. Эски «ЗИМ»ни янги қилиб юборди, азамат. Ота — бахтли ота. Саккиз фарзанди бор. Ҳаммаси эсли-ҳушли, уйли-жойли. Чолу кампир тўнғичи Тельман билан туришади.

Ота бизни илиқ кутиб олди. Суҳбат қизиди. Жўра Турсунов ўтмишдаги воқеаларни гўё кеча бўлгандек гоҳ қувониб, гоҳ изтиробга тушиб ҳикоя қилди. Етмиш олтига кирганлигини ҳисобга оладиган бўлсак, бу ёшда тарихни варақлаш, йилларни, одамларнинг номларини эслаб қолиш ҳаммага ҳам насиб этавермайди. У эса яхши эслайди. Шошмай гапиради. Гоҳида оғзидан сўз ўрнига ҳуштак овози чиққанини ўзи ҳам сезмай қолади. Қарилик юзига, кўзига, ҳар бир ҳаракатига из солгани шундоққина сезилиб турган бўлса ҳам ўзини тетик тутади, гапларидан адашмасликка уринади.

Ота асли журналист. 1931 йилда Ўзбекистон коммунистик мактабини тамомлагач, «Ёш ленинчи» газетасида Ҳамид Олимжон, Мақсуд Шайхзода, Насрулло Охундий каби адиблар билан бирга ишлаган. 1939 йилда ташкил этилган «Ўзбекистон физкультурачиси» редакциясига раҳбарлик қилди. Уруш йиллари «Хоразм ҳақиқати» область газетасига муҳаррир бўлди. 1946 йилда 1-«Боёвут» совхози партия комитетига секретарь этиб сайланди. Шундан буён Жўра Турсунов чўлда. У Киров номли каналнинг қайта қуришда ҳам фаол қатнашди. Ўша йиллари Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотланди.

— Мирзачўлда энг тўнғич хўжалик — ҳозирги 1-«Боёвут» совхози, — ҳикоя қилади Жўра ота. — Уни Усмон Юсупов «Дарға» совхози деб атарди. Мясников деган киши узоқ йиллар директорлик қилди. Эсимда: 1948 йилда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари бўлиб ишлаган Усмон Юсупов бу совхозга ғўзаларни парвариш қилаётган чоғимизда келиб қолди. Директорга қараб шундай деди: «Бу — улуғ Ленин декрети билан тузилган қалдирғоч совхоз. Унинг эшиги ғарбга очилган. Ғарбда эса бўз минглаб гектарни ташкил этади. Ўша ерларда бунёдга келадиган янги совхозларнинг дарғаси 1-«Боёвут» бўлади».

Усмон Юсуповнинг айтгани келди. Совхоз йил сайин юксалди. 1949 йилда ерлари қумлоқ бўлиб ётган Султонҳовуз қирғоғидан янги бўлим очдик. Тажрибали деҳқон Бобоқул Умрзоқов бошқарувчи этиб тайинланди. Яна бир нарса эсимда: ўша жинғилзорни текислаётганимизда илонлар тўдасига учрадик. Катта-катта эчкиэмарлардан тўрттасини Тошкент зоопаркига совға ҳам қилганмиз. Шу хўжалик тўғрисида яна бир нарса ёдимга тушди: совхоз ўша йиллари наслдор отлари билан ном чиқарганди. Бу ишда бош зоотехник Самсоновнинг хизмати катта эди. Рим ва Ашонки отлари 1947—1948 йилларда Тошкент ипподромида республика мусобақасида биринчи ўринлар соврindoри бўлган. Йилнинг май ва ноябрь ойларида, яъни байрам кунлари совхознинг ўзида ҳам отчопар ўтказиларди. Афсус, ўша отларнинг зоти сақланиб қолмади.

Мен яқинда Жўра Турсуновдан хат олдим.

«Ўртоқ Турғун Жамолов!

Сиз Усмон Юсуповнинг Мирзачўл ҳаётидан очерк ёзиш ниятида юрганингизни эшитиб жуда хурсанд бўлган эдим. Шу очеркка қуйидаги воқеаларни ҳам қўшиб қўйишингизни сўрайман.

...Усмон Юсупов бу ерга келган кундан бошлаб ишни совхозни ободонлаштиришдан бошлади. Хўжаликни йўлсизликдан халос қилиш, боғ-роғлар яратиш, соя-салқин оромгоҳлар бўлиши учун сада қайрағочлар, терак, толлар, дуб дарахтлари ўтказишни ҳар куни, ҳар соат тавсия этди. Халқимиз Усмон ака ўгитларига қаттиқ амал қилиб, хонадонларда мевали дарахтлар эка бошлади. Узум, турли нав мевали дарахтларни аҳолига ўз қўли билан олиб бориб тарқатди, кўкартириш шартларини пухталаб тушунтирди.

Шундай қилиб оппоқ шўр бўлиб ётган ерларда икки-уч йил мобайнида мевали дарахтлар, иҳотазорлар мавж уриб, ҳовли-жойлар, далалар, йўл атрофларига ҳусн киритди.

Ўшанда совхоз йўллари хароб эди. Бир куни «Голодностепстрой» бошлиғи Акоп Абрамович Саркисов келиб, бўлимларни айланмоқчи бўлди. Усмон ака йўлни 5-бўлимдан бошлади. Бизнинг машинамиз лойга ботиб, ундан бир амаллаб чиқиб базўр борарди. Саркисовнинг ЗИМ машинаси ярим йўлда қолиб кетувди, трактор келтириб чиқаришди.

Шунда Усмон ота Саркисовга: «Мана кўрдингми, йўл йўқ. Бизга ёрдам бер, шу бўлимга йўл солиб бер», деб илтимос қилди. Саркисов бир ҳафтага қолмай йўл қурилиши учун керакли ҳамма техникани ташлади. Олти километр ерни бир ярим метр тупроқ билан кўтариб, бир ярим ойда шағал ҳам тўкиб, тош йўл солиб берди.

Уй-жой масаласи жуда оғир эди. Одамлар ертўлаларда ҳам яшар эдилар. Бор уйлар эса захлаб кетганди. 120 кишидан иборат қурилиш отряди ташкил этилди. Юқори ташкилотларга мурожаат қилинди. Шундан сўнг совхозга тахта, ғишт, цемент, ёғоч кела бошлади. Совхозлар министрлиги, айниқса қишлоқ хўжалиги министрининг ўринбосари Кичанов яқиндан ёрдам берди.

Ўша йилларда бу ернинг одамлари безгак касалидан кўп азият чекардилар. Кечқурунлари пашша кўз очирмасди. Қайси хонадонга кирманг икки-уч киши, айниқса гўдаклар безгак билан бетоб бўлиб ётарди.

Бир кун Тошкент область партия комитетининг секретари ўртоқ Алимов келиб қолди. Усмон ака уларни пашша қийнайдиган вақтгача атайлаб сақлаб турди. Уйида меҳмон қилди. Кун ботар олдида Алимовни ва ҳамроҳларини пашша шундай таладики, меҳмонлар тезроқ жўнашга тушиб қолишди.

— Пашша безгак касалини тарқатувчи бир манба. Халқимиз жуда ҳам қийналган. Шу касал туфайли нохуш воқеалар ҳам юз бераяпти. Бизга ёрдам қилмасаларинг бўлмайди, — деди Усмон ота.

Икки кун ўтар-ўтмас Тошкентдан санитария ходимлари келишди. Усмон Юсупович тадбиркорлик қилиб, бу меҳмонларни ҳам кечки овқатга таклиф этди. Уларни ҳам пашша роса талади. Врачлар безгакка қарши курашиш учун энг аввало пашшани йўқотиш зарурлигини тушундилар.

Шундай қилиб, пашшага қарши кураш бошланди. Алоҳида одамлар берилди. Самолёт билан дори сепилди. Бундай ишлар фақат мазкур совхозда эмас, қўшни хўжаликларда ҳам амалга оширилибди. Усмон аканинг халқ ҳақидаги оталарча ғамхўрлиги туфайли одамлар безгакдан бутунлай халос бўлдилар.

Усмон Юсуповнинг парвози баланд эди. У жуда узоқни кўзлар, фикрининг қамрови кенг эди. Ўша кунларда шундай гап пайдо бўлди: Болгариядан ўз малакасини ошириш учун кўп кишилар келишаркан. Шунда Усмон Юсупович бизнинг совхозга ҳам улардан берилишини сўраб республика раҳбарларига мурожаат қилди. Сўровга мувофиқ 150 киши келадиган бўлди.

Мен ўшанда директор ўринбосари эдим. Усмон акага «Бизда жой йўқ-ку, уларни қаерга жойлаштирамиз?» дедим. У киши «Болгариялик биродарлар учун финский уйлар тайёрланган, бу уйларни бизга ҳам беришади, уларни қуриш осон», деб жавоб қилди.

Ҳақиқатан ҳам тез орада 18 та финский уй ва қурувчи усталар, пойдевор учун керакли материаллар кела бошлади. Уч ой ичида ҳар бири тўрт хўжаликка мослаштирилган уйлар битказилди. Меҳмонларни кутиб олишга ҳамма нарса тайёр эди.

Болгарлар асосан ёшлар эдилар. Уларни ихтисос бўйича ўқитишга киришдик. Кечки курслар ташкил этилди. Улар пахта етиштириш сирларини ўргандилар, биз билан ака-укадек қадрдон бўлиб кетдилар.

Болгарларни жўнатиш катта тантанага айланди. Уларга фахрий ёрлиқлар, қимматбаҳо совғалар топширилди.

Мен шу совхозда икки йил партком секретари бўлдим. 1954 йилда келганман. Газета ишида 12 йил ишлаганман. Партия топшириғи билан турли вазифаларда ишладим. 1941 йилдан КПСС аъзоси, шахсий пенсионер, меҳнат ветераниман.

Салом билан Жўра ТУРСУНОВ».

* * *

Руцкий номли совхоз марказида, идора ёнгинасидаги мармар бюстда шундай ёзув бор: **«Усмон ЮСУПОВ. 1955—1962 йиллар».**

Ҳа, шу йиллар давомида Усмон Юсупов совхозга директорлик қилган.

Ҳар бир авлод ўзидан бир нарса қолдиради. Усмон Юсуповлар авлоди бизга қийинчиликни мардонавор енгиб ўтишдек олийжаноб фазилатларни мерос қилиб қолдирган. Бу авлод Улуғ Ватан уруши азоб-уқубатларини бошидан кечирди. Мирзачўл ҳақида гап борадиган бўлса, чўлни ўзлаштиришнинг мураккаб ва қийин жараёнлари шу авлод қисматига тўғри келди.

ҲАЁТ КЎРКИ

1960 йилнинг айни йиғим-терим палласи эди. Райҳоной Жалилова қизғин иш билан банд, унинг қалбида бир олам қувонч. Кеча КПСС аъзолигига қабул қилинди. Коммунистлар йиғилишида совхоз директори Усмон Юсуповнинг «Совхозимизда райҳонойлар кўпаяверсин» degани ҳаммага маъқул тушди. У яна шундай деди:

— Болалар — жамиятимизнинг энг имтиёзли табақаси. Шунинг учун ҳамма яхши нарсалар болаларники, деймиз. Чунки улар бизнинг ғояларимиз учун курашадилар. Болаларнинг қалбини пок тутиш ва бойитиш ўқитувчиларга боғлиқ. Ўқитувчи ўзининг маънавий қиёфаси, ички ва ташқи дунёси билан ўқувчига намуна кўрсатиши керак. Бир сўз билан айтганда, муаллим — буюк устоз.

Райҳоной Жалилова ўқувчи қизлар билан ёнма-ён пахта терар экан, Усмон Юсуповнинг кеча айтган ана шу сўзлари қулоғи остида жарангларди: «Ҳа, устоз бўлиш осон эмас».

Бир пайт пахта тераётган болаларнинг «Директор келдилар», «Ота келдилар» деган қий-чувлари ҳаммаёқни тутиб кетди. «Газик» хирмон олдига келиб тўхтади. Ундан Юсупов тушди. Бригадир ва табелчи билан алланималар ҳақида гаплашиб, сўнг теримчилар томон юрди.

— Ҳорманглар, қизлар!

— Бор бўлинг, отажон.

— Қалайсизлар?

— Яхшимиз, — дейишди қизлар.

Усмон Юсупов қўл соатига қараб деди:

— Ие, тушлик ҳам бўлиб қолибди-ку. Хўш, ўзларинг ёпган тандирнонлар борми? Бўлса олинглар, бирга еймиз. Қани, Райҳоной, келинг, қизларимиз ҳозир бизни меҳмон қилишади.

Қизлар чувиллашиб, камзул, рўмол, тугунлари қўйилган марза тарафга югуришди. Дастурхон ёйилиб, нон, мева-чева, тухум, асал — ким нима топса олиб келган — ҳаммаси қўйилди.

— Усмон ота, — дея ҳикоя қилади Райҳоной Жалилова, — пахта тераётган мактаб ўқувчилари ҳузурига тез-тез келиб турардилар. Гоҳо афсусланиб қўярдилар болаларнинг ишига қараб. Ота жуда меҳрибон, ширинсухан эдилар. Мактабга ҳам кирардилар, ҳолимиздан хабар олардилар. У киши келган кун байрам бўлиб кетарди.

1957 йилнинг июль ойида ота битирувчиларнинг хайрлашув кечасига таклиф этилдилар. Чўлқуварлар билан дийдор кўришиш, уларнинг заҳматли меҳнати, ҳаёти, орзу-умидлари билан яқиндан танишиш учун келган машҳур ғазалчи шоир Ҳабибий ҳам Усмон Юсупов билан бирга мактабга ташриф буюрди.

— Шоир Ҳабибийни биласизларми, болалар? — деб ўқувчиларга мурожаат қилди ота.

— Биламиз! Нега билмас эканмиз? — деб жавоб беришди талабалар.

Шунда Усмон Юсупов:

— Бўлмасам, ҳозир сўз Ҳабибийга, — деди.

Шоир Ҳабибий ўрнидан турди ва минбарга яқинлашди. Унинг қўлида на дафтар, на китоб бор эди. Ёши улуғроқ бўлса ҳам спортчидай ихчам гавдали, чаққон Ҳабибий ўқувчиларга ҳурмат бажо келтириб, икки қўли кўксида, минбарга босиқлик билан чиқиб, шеър ўқий бошлади. Шеърият маросими тугади. Қарсаклар садоси янгради. Усмон Юсупов болаларга жилмайиб қараганича ўрнидан турди. Унинг хаёли ўтмиш сари парвоз этганди...

Турғун ЖАМОЛОВ.

* Қисқартириб босилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАРИТАСИГА ҚАРАБ

МУАЗЗАМ ТОШКЕНТДАН БОШЛАНАДИ ЙЎЛ

ПОЙТАХТ ОБЛАСТИ: КЕЧА, БУГУН, ЭРТАГА

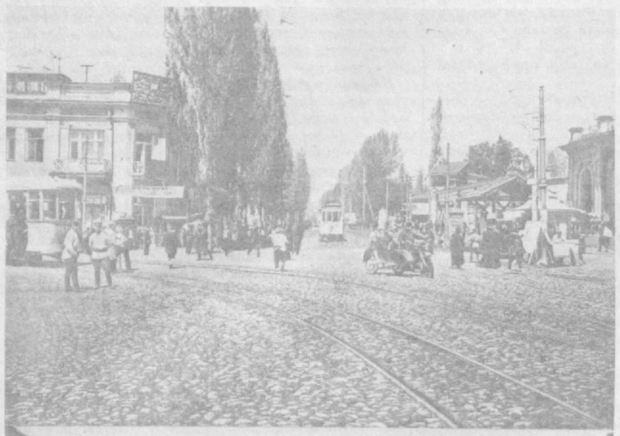

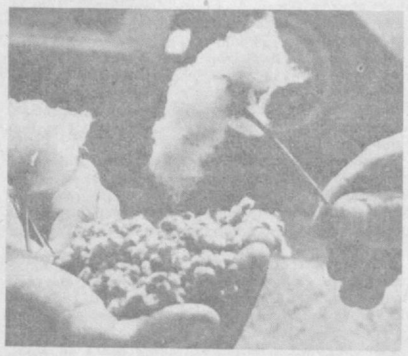

МУХБИР ИЗОҲИ

Қисқача маълумот: область Ўзбекистон ССР таркибида 1938 йил 15 январда ташкил топган. Республиканинг шимоли-шарқида жойлашган. 15,6 минг квадрат километр майдонни эгаллаган. Аҳолиси қарийб 3 миллион 300 минг кишидан ортиқ. Турли миллат вакиллари — асосан ўзбеклар, руслар, татарлар, қозоқлар, корейслар, украинлар, тожиклар, яҳудийлар истиқомат қилишади. Таркибида ўн тўрт қишлоқ райони, ўн уч шаҳар бор. Маркази — Тошкент.

Хўжалик ва маданий қурилишдаги муваффақиятлари учун икки марта Ленин ордени билан мукофотланган. Янгийўл, Чирчиқ, Бекобод, Ангрен, Олмалиқ, Янгиобод сингари социалистик шаҳарлари билан машҳур.

Экономикада саноат — энергетика, қора металлургия, машинасозлик, айниқса қишлоқ хўжалиги машинасозлиги, химия, бинокорлик материаллари, енгил ва озиқ-овқат саноати, кончилик катта ўрин тутади. Область республика саноат маҳсулотининг қарийб қирқ процентдан ортиқроғини беради.

Қишлоқ хўжалиги юксак даражада ривожланган, деҳқончилик маданияти юқори. Пахтачилик, сабзавотчилик, боғдорчилик, канопчилик, пиллачилик, чорвачилик ва бошқа соҳалар тинмай тараққий этмоқда.

Тошкент шаҳри ва областдаги олий ўқув юртлари, умумий таълим мактаблари, техникумлар, ҳунар-техника билим юртларида юз минглаб йигит-қизлар таълим олишмоқда.

Пойтахтни дўстлик ва қардошлик шаҳри деб таърифлашади. Улар халқаро анжуманлар, фестиваллар, симпозиумлар, съездлар, учрашувлар мунтазам ўтказиб туриладиган марказлардан бирига айланган.

Тошкент шаҳри ва областининг иқтисодий, маданий ҳаёти, ижтимоий қиёфаси Совет ҳокимияти йилларида таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди. Шаҳарларда, қишлоқларда замонавий бинолар тобора кўплаб қад кўтармоқда. Аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатиш тармоғи ҳамда турлари кенгаймоқда.

Ҳар бир нарса қиёслаганда яққол кўринади. Юқоридаги иккита тарихий суратга эътибор қилинг. Бирида янги, иккинчисида эски шаҳар акс эттирилган бўлиб, улар бундан ярим аср илгари олинган. Бошқа суратларда эса пойтахт области бугунги серқирра ҳаётининг жўшқин нафасини туйиш қийин эмас.

Т. МИРҲОШИМОВ.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

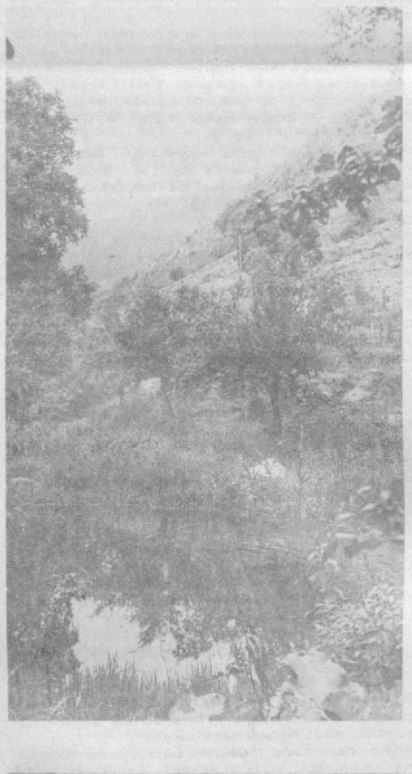

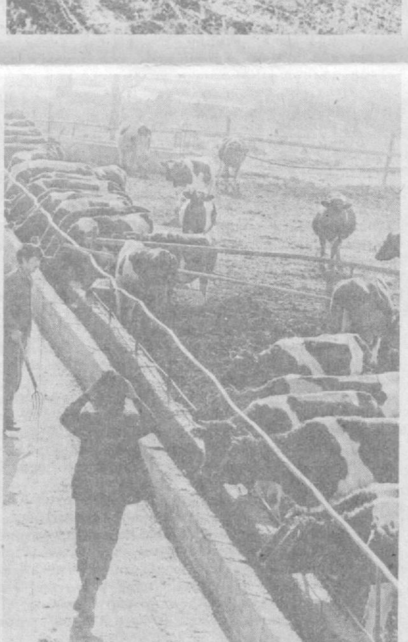

Исо АБДУРАҲМОН,
қрим татар шоири

КЎНГИЛ ДАФТАРИ

БОЛАЛИККА ҚАЙТИШ

Бола бўлиб қолгим келар
Нечундир баъзан.
Ёрдам берар
Хаёл—сеҳргар...
Эҳ, қандай маза!..
...Онагинам уйғотади
Нур-қўлин чўзиб...
Кўзларимни аста очсам,
Қаршимда осмон.
Орзу — қанот,
Юксаламан
Қушлардан ўзиб...
— Ҳалигача ётибсанми!! — дер онам
Шу он.
— Ётиш қайда... Учаяпман! — дейман жилмайиб.
— Бас қил!... Тушиб сигирни элт,
пода кутмайди...
Туш деяпман, юқоридан менга кулмайин!..
Мен ўйлайман: «Иш дегани нега битмайди!»
Қулоғимдан чўзар онам
Авайлаб, секин.
«Вой қулоғим!» дея сакраб тураман бирдан...
— Қайтиб келиб, бу ерларга озроқ сув сепгин.
Пиёзни ҳам ўт босибди...
Қил менга ёрдам...
«Иш дегани бунчалар кўп» —
Ўйлайман ҳамон,
Шошилмасдан борарканман сигир кетидан...
Қишлоқ
Қайноқ.
Тинмас ҳеч ким...
Бўламан ҳайрон.
Нур ёғади ишчанларнинг икки бетидан...
Ишлар битди...
Менга жавоб...
Осмонда бошим.
Оёғим ҳам ерга тегмас —
Тегимда чўп от.
Дўстларимга қўшиламан
Дарёдек тошиб...
Кўпкарига тушамиз биз:
Шовқин! «Бер!.. Ол!.. Торт!..».
— Бу нимаси!!
Башарангдан жирканади ит!
Ўтган куни ювган эдим бу кўйлак, шимни...
Кўзларимга ҳеч кўринма!
Тур, йўқол!.. Бор, кет!..
Сенинг ишинг —
Кўпайтириш менинг ишимни!..
Онам койир,
Мен тураман эгиб бошимни.
Шу пайт яна иш ҳақида ўйлаб кетаман.
— Турма!.. Бориб чўмилиб кел!
Сўнг е ошингни...
Мен кўнглимда «Ур-ра!» дея
Яна елаunion...
Отам қайтиб келар ишдан —
Пешвоз чиқаман....
Мени кўкка кўтаради
Бақувват қўллар.
Меҳр тўла ўтли кўзлар...
Тўйиб боқаман.
Сўнг атрофга тикиламан,
Кўринар йўллар...
Кимдир дағал сўз ирғитди
Менга ногаҳон.
Болалигим тугаб қолди...
Болалик тамом.

ИККИ ГУЛ БАҲСИ

Олманинг икки Гули
Баҳслашиб қолди бир кун.
Биринчиси мақтаниб
Дер:— Ҳамма менга мафтун.
Асалари ҳам фақат
Мени йўқлаб келади.
Кун бўйи атрофимда
Капалак ҳам елади.
— Ҳали бунча ҳовлиқма,
Ўзингга бўлиб шайдо.
Гар ҳосил бермай қолсанг,
Гўзалликдан не фойда!..
Мақтанчоқ Гул кўп ўтмай
Қуриб, қоматин букди.
Камтар Гул эса яшнаб,
Бир соғлом ҳосил тугди...

* * *

Бизнинг орамизда ҳам
Учрайди шундай Гуллар.
Бу масалнинг мағзини
Чақиб кўрсинлар улар.

МЕРОС

Отам дейди: — Менга
отамдан
Баҳоси йўқ уч мерос қолган
(Улар менга доимо ҳамдам,
Гар мен ўлсам, уларни
олгин):
Биринчиси—одамга ҳурмат,
Иккинчиси — юртга
муҳаббат,
Учинчиси — пок, ҳалол
меҳнат,
Шулар ила топганман чин
бахт...
Йиллар ўтар, ота мероси
Қолар менинг фарзандимга
ҳам.
У давронлар сурган сўнг
роса,
Шу меросни олгай неварам...

КЎРЛАР

Кетаётир таёқ тутган бир
ёш одам,
Эҳтиёт-ла,
Шошмай, олға
Ташлар одим.
У — кўр,
Аммо яхши билар юрган
йўлин,
Фақат пок ва ҳалол ишга
чўзар қўлин.
Минг афсуски, кўзи кўрувчи
сўқирлар бор:
Тўғри йўлда эгри излар
қолдиришар.

ҲУКМЛАР

Ҳукмлар бор — қоғозда,
Ҳукмлар бор — оғизда.
Ҳукмлар бор — қўлларда,
Ҳукмлар бор — дилларда.
Гар десалар: ўйлаб боқ,
Қайси бири оғирроқ!
Дердим: дил ҳукми ёмон.
Унга йўлиққан инсон
Ҳечам қололмас омон.

Спорт ахбороти

ХОККЕЙ

Шу кунларда барча хоккей мухлисларининг эътибори Москвага қаратилган. Ватанимиз пойтахтида «Известия» газетаси соврини учун анъанавий халқаро мусобақа давом этаяпти. Ўтган душанба куни турнирда бир матч бўлиб ўтди. Канада олимпиада терма командаси Финляндия хоккейчиларини 7:1 ҳисобида мағлубиятга учратди. Командалар ўйинлар жадвалида қуйидаги тартибда жойлашдилар:

	Ў	Ш	О
СССР	2	12—3	4
Швеция	2	6—1	4
Канада	3	9—12	2
Чехословакия	2	4—6	1
Финляндия	3	7—16	1

ҚЎЛ ТУПИ

Европа кубоклари турнирида навбатдаги учрашувлар бўлиб ўтди. Чемпионлар кубоги учун кураш олиб бораётган Минскнинг СКА командаси «Металопластика» (Югославия) клуби билан бўлган такрорий матчда ҳам ғалаба қозониб (25:22), ним чорак финалга чиқди. Маълумки, Белоруссия пойтахтидаги биринчи учрашувда майдон эгалари 30:21 ҳисобида устун келишган эди.

ЦСКА эса чемпионлар кубоги учун баҳс юритишдан четда қолди. Бухарестнинг «Динамо» гандболчиларини қабул қилган армиячилар 22:21 ҳисобида ғалаба қозонишди. Лекин икки учрашув натижасига кўра финал йўлланмасини динамочилар қўлга киритдилар. Чунки улар биринчи матчни 27:17 ҳисобида ўз фойдаларига якунлашганди.

ВОЛЕЙБОЛ

Тошкентнинг «Автомобилист» командаси мамлакат биринчилигининг навбатдаги босқичида имконият даражасида қатнаша олмаяпти. Ҳамюртларимиз Москвадаги икки учрашувни бой бердилар. Дастлаб Олмаотанинг АДК коллективига (1:3), кейин эса пойтахт динамочиларига (2:3) ютқазишди.

Ленинграддаги эркаклар биринчилигида қуйидаги натижалар қайд этилди: «Локомотив» (Киев) — «Искра» (Одинцово) — 0:3, «Автомобилист» (Ленинград) — «Локомотив» (Харьков) — 3:0.

«Қишлоқ ҳақиқати»нинг навбатдаги сони 23 декабрь, жума куни чиқади.

**Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.**

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

22 ДЕКАБРЬ, ПАЙШАНБА

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.05 «Катта ўйин». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3 ва 4-сериялар.
11.15 Янгиликлар.
11.25 «Салом, музика!».
12.15 Хоккей. «Известия» газетасининг соврини учун халқаро турнир. СССР — ЧССР терма командалари.

* * *

16.00 Янгиликлар.
16.10 «Қайта қуриш прожектори».
16.20 «Кончиларнинг истиқболлари». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. «Энергетика стратегияси» туркумидан.
17.20 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
18.05 «Ғолиблар».
19.20 «Дунё воқеалари».
19.40 **XIX партия конференцияси белгилаб берган йўлдан.** «Ҳисобот ва сайловлар». Владивосток шаҳар партия конференцияси.
20.25 «Катта ўйин». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 4-серия.
21.30 «Время».
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 Социалистик мамлакатлар ижодкор ёшларининг фестивали.
23.45 «Дунё воқеалари».

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

*

9.15 Ёшлик ҳақида диалоглар. Совет тасвирий санъатида ёш инсон образи.
9.45, 10.35 Табиатшунослик. 2-синф. Қишловчи қушлар.
10.05 Испан тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.55 «Семенов — Тянь-Шанский». Илмий-оммабоп фильм.
11.05 ПТУ ўқувчиларига. Умумий биология. Жониворлар ва муҳит.
11.35, 12.35 М. Е. Салтиков-Шчедрин. Эртаклар. 9-синф.
12.05 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.

*

13.05 «Болалар боғчаси». Бадиий фильм. 1-серия.
14.10 Янгиликлар.
14.20 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Баланд қорлар ёнидаги учрашув». 3-серия — «Учрашув».

* * *

18.35 Янгиликлар.
18.40 Ритмик гимнастика.
19.10 «Момақаймоқ». Мультфильм.
19.30 Баскетбол. Европа чемпиончларининг кубоги. Эркаклар. МАСК— «Барселона» (Испания). Танаффус пайтида (20.10) — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
21.10 «Братислава музикали тантаналари» фестивалининг концертлари. Муқаддас Цецилия камер оркестри чалади (Италия).
21.30 «Время».
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Болалар боғчаси». Бадиий фильм. 2-серия.
23.30 Свердловскда бўлиб ўтган ҳужжатли фильмлар кинофестивалининг совриндор фильмлари. «Кимга қўшиқ ҳамроҳ экан...» (Свердловск киностудияси).
23.55 Янгиликлар.

● ЎзТВ

15.00 Болалар учун театр. Киев қўғирчоқ театрининг спектакли (рус).
15.45 «Плюс энергетика». Ҳужжатли фильм.
16.10 «Иван Макарович». Бадиий фильм («Беларусьфильм»).
17.30 Ўқитувчи экрани. Мактабда ўз-ўзини бошқариш.
18.00 Янгиликлар.
18.15 «Пионерлар мамлакатида».
19.00 «Амалдаги интернационализм». Самарқанд область интернационалист-жангчилари ҳақида (такрор).
19.35 «Уч, тўрт». Телефильм.
19.45 «Комсомол прожектори». Ёшларнинг дам олиш муаммолари ҳақида.
20.00 «Ахборот» (рус).
20.20 «Йўл ўйлари». Телефильм.
20.30 «Ахборот».
20.50 «Қўшиқ қалб изҳори». ЎзССРда хизмат кўрсатган артист А. Шукуров куйлайди.
21.30 Москва. «Время».
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Телевизион театр почтаси».
23.30 «Ретро». Экранда — «Ўзбекфильм» киностудиясининг фильмлари. «Маҳаллада дув-дув гап».
01.55 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 Фильм-концерт.
20.00 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Студентлар саҳнасида».
21.00 Реклама.
21.10 «КАТЭК тақдири». Телефильм.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51, Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р — 15926. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2171. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12